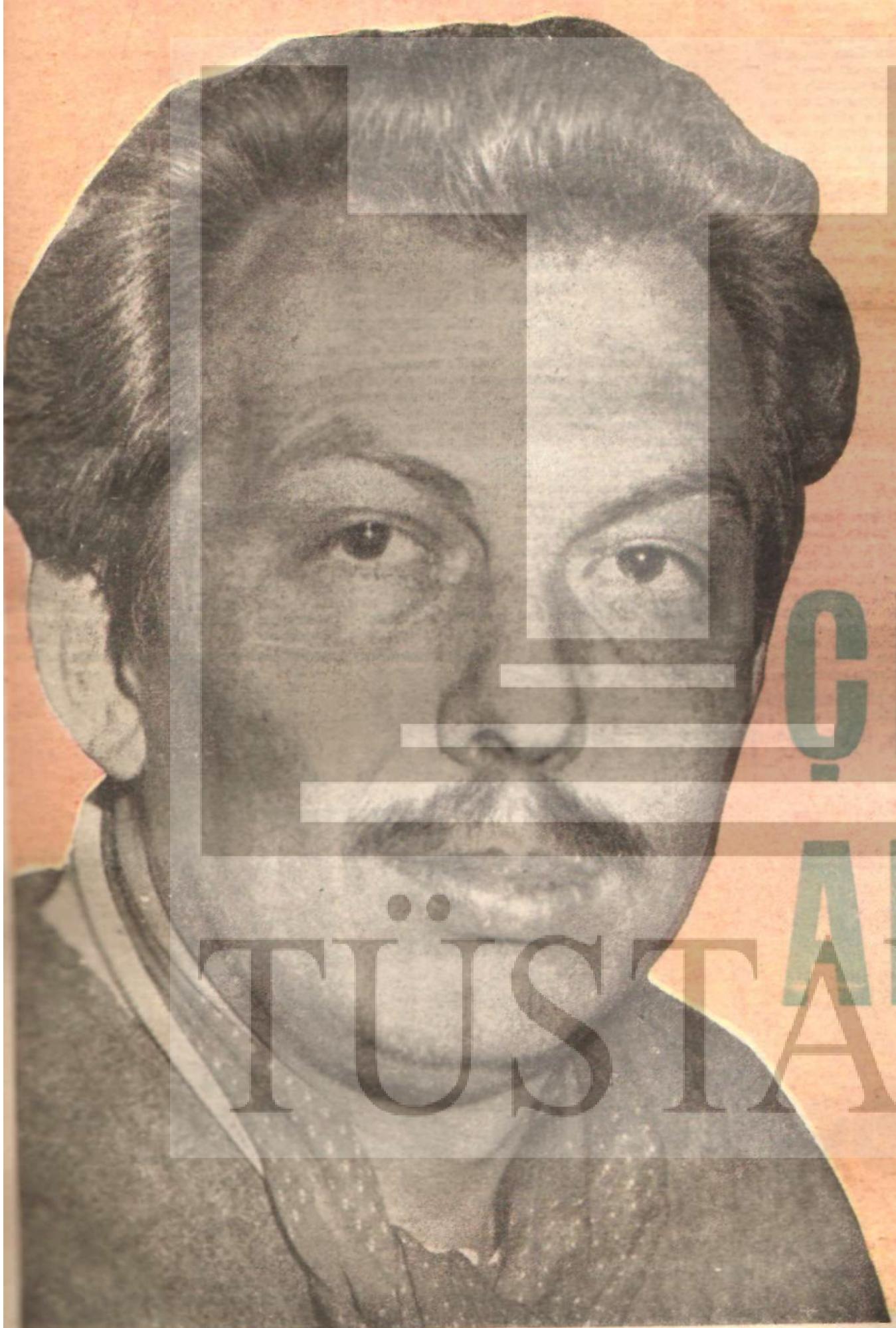

YÖN

**ROTATİFE
KARŞI
KALEM**

**ÇETİN
ALTAN**

TÜSTAV

OKUYUCUDAN YÖNE

Doğu Anadolu meslemez

Doğu Anadolu problemleri hususunda YON dergisi zaman zaman bazı incelemelere yer vermektedir. Meselenin önemini belirtmektedir. Bu arada 18 Arahk 1964 tarih ve 90 sayılı Yon dergisinde geniş bir etüdü daha memnuniyetle okuduk. Bu ilmi ve objektif görüşleri yutanın incelemeyi hürmetle karşıyoruz. Ancak, birkaç noktayı hatırlamak gereğini duydum.

İncelemenin konusunu teşkil eden hususların tümü büyük gerçeklere dayandırılmış olmakla beraber; bölgeyi ayrıntıları yeteri kadar işlenmemiştir. Bu yazımızda gerekli gördüğümüz bir kaç noktaya sırasıyla değineceğiz.

1 — Türkiye'nin sosyal yapısına târîmsal ekonomi yanında, yeteri kadar gelişmemiş kapitalist bir doku hakimdir. Bu durum bölgelere göre bazı farklılıklar göstermektedir. Meselâ: Doğu ve Güneydoğu Anadoluda hakim sınıfı daha çok derebeylik ilişkilerinin galip olduğu iştahsal tarzındadır. Gaziantep, Diyarbakır, Erzurum, Malatya gibi illerin dışında burjuvalı; Batı Anadoludaki kadar gelişmediği gibi, feudal düzen karşısında tarihi devrimci yönünü de taşımamaktadır. Bu bölgede en ilginç husus burjuva ile feodalının iç içe ve beraber oluşmasıdır. Orneğin, Vanda Kinyas Kartal geniş arazi sahibi, Burukan aşiret reisi, mîteahhit, otel sahibi, körnük işletmecisi, petrol bayili, yılın alım satıcısı ve buna benzer birçok kârlı işlerin yürütüctüsüdür. Bu ekonomik hakimiyetin yanında binlerce Burukanının oyuna sahiptir. Diyarbakırda Vefik Pirinççioglu hem toprak ağası, hem de sehirde tezgâhını kurdus bir ufabrikatorudur. Bu durum sonucu politik güçlerin büyük bir kâbadır. Gene Cemiloğulları ailesi hem birka köy sahibidir ve hem de burjuva ilişkilerini o kadar ipleri götürmüşlerdir ki, Diyarbakır gibi bir ilin belediye başkanlığını elerine geçirmiştir. Eczacılık, belediye reislikleri, ticaretler ve bunlarla paralel giden büyük toprak ağlığı sonucu politik hakimiyet. İşte Azizoğulları ailesinin sosyal durumları, Urfada Hasan Oral disçi, mîteahhit, tüccar ve birkaç köyü olan bir toprak ağıdır. Yine Urfada büyük top-

rak sahibi Osman AĞAN, traktör parçası satıcısı, yağı ve hububat alım satıcısıdır. İkisi de kuvvetli politik güçleri olup Oral D.P. mebusu ve Ağan hâlen Urfa mebusudur.

Sosyal ve ekonomik yapı böyle olunca, bütün gelir kaynaklarının istikametleri bu sınıfın çıkarına uygun olacaktır. Devletin kredileri, tohumlukları, sulama kanalları ve buna benzer imtiyazlardan başta onlar yararlanmaktadır.

2 — Hükümetler, zaman zaman ağalığı tasfiye etmek çabaları göstermişlerse de esasta onları yaşamalarını ve kuvvetlenmelerini sağlamışlardır. Devlet memuru ve jandarma ağaya misafir olmuş, ona halka üstünlük göstermiş ve halkın üzerindeki baskılardan onların yanında yer almıştır.

3 — Aşiretler hakkında genel müthalâa, yâzda belirtilen hususlara paralel bir durumdadır. Yalnız şeyhlik bakımından unutulduğunu zannettiğimiz bir husus vardır. O da temelde birleşmiş olmalarına rağmen; nüfuz muntakaları mevzuunda zaman zaman ihtilâfa düşmeleridir. Orneğin Bitlis mintâkasını sömüren eski D.P. mebusu Şeyh Selâhaddin Inan yine Bitlis'li Şeyh Kasım Küfrevi'ye kadıdır. Küfrevi'lerde Şeyh Ali Rza Fırat'ınn nüfuz muntakaları belirli bir hudut, hem de il hâdutlarına benzer bir kesinlikle olsa daimi çatışma hâlindedirler. Fakat sömîrîcü hareketleriyle birleşikleri gibi yanlarına ağaları da almaktadırlar. Buna en bâriz ve kesin örneği Diyarbakır'da Seyhlerle ağaların omuz omuza ve beraber oluslardır. Uyanık Kulp Müftüsü M. Emin Bozarslan'ın (İslâmiyet Açısından Şeyhlik ve Ağalık) adlı eseri bu sömîrîcü ikiliğin dayanışmasını çok net olarak işlemiştir. Şimdi Doğanın bütün problemlerini teker teker ve ayrıntıları ile izaha girişmeden genel hatları ile çözüm yolunu göstermeye çalışalım.

A — YON'deki incelemede belirtilen «Değişime hazırlım düzeninde bir değişiklik meydana getirmekle olabilecektir» tezi doğrudur. Ancak bunun için köklü dönüşümlerden olan toprak reformu şarttır. Bu reform halkın yararına bir reform olup ağaların istediği târîm reformu olmamalıdır. Böylece şeyhlerin, ağaların sömîrîkleri geniş halk kütüpleri ekonomik ve

hem de siyasi serbestiye kavuşmuş olacaklardır.

B — Târîm kesimindeki fazlalığın kabul edecek; bögmen ekonomik gerçeklerine uygun bir sanayilemeye büyük öncelik verilmelidir. Sanayideki ilerilik kendi bânyesinde tabii bir uyanış ve eğitim ettiğinden bögenin sosyal uyanışı da hızlanacaktır.

C — Bölgelâhına şimdîye kadar yapılageldiği gibi safsatâ şeclindeki hikâyeler empoze edilmeliyerek; kültürüne, diline, ananesine hürmet ve duların geliştirilmesine çalışılmalıdır.

D — Beş yıllık program ve planlarda özel teşebüse doğuda yapacağı yatırımlarda muafiyet tanınmasına rağmen hiçbir yatırım yapılmamıştır. Diğer taraftan orada palazanan sermayedalar da İstanbul ve İzmir gibi sanayî merkezlerine kaçınmak eğilimindedirler. Genel ekimâzları yanında bu gibi mahzurları da nazara alırsız, Doğu'yu ancak halktan yana bir devletçiliğin kurtaracağı meydana çıkar.

E — Eğitime verilecek değer daima büyük bir önem taşımaktadır. Fakat bölgeye sanayileşme, toprak reformu ve ağalığın tasfiyesi yapılmadığı müddetçe istenilen netice sağlanamayacaktır. Bu careler bir bütün ve birbirlerinin tamamlançılıklarıdır. Yalnız başına olunca gerekeni verememektedirler.

Ali Güllü

Türk
kadını

Sayın Cemile Cem, 12 Şubat 1965 tarihli YON'de geçen yazınızı okuyunca cemiyetimizde özgür düşünebilim, memleket gerçeklerini köselerinden izleyebilen bayanların bulunduğuğunun üğrenmekten büyük bir gurur ve kavancıydum.

Gazetelerin, mecmuların özene bezene bastıkları resimlere, dedikodu sayfalarına bakıkça memleketimiz namına endişe duymadan edemiyorum. Nedir bu hammlardaki eski zaman özlemi? Yardım derneklerinin faaliyetlerini kına geceleri, eski zaman düğünleri, zerde pilâvları teşkil etmeyecektir. Yurt dışında hammlarımızın yurduumu temsili ve tamması da başka bir âlem. Resimlere bakıyo, şalvarh, altınlı fesler gümüş mangallarda kahve pişiriyorlar.

SAKSAGANIN KUYRUGI

Karadeniz ufkunda bir kazık yükseliyor
Dörtyüzelli milyoneuk iç edilmiş deniyor
Nidek devlet parası ekmek gibi yeniyor

Üç milyarlık bir işte bu kadar kazık olur
Dam üstünde saksagan kazmayı beline vur

Dosdoğru yürüyoruz yapmadan sağ ile sol
Milyoner yaratmış kalkınmaya giden yol
Parayı veren devlet edemezmiş kontrol

Demek kalkınma plan hep kontrolsüz olur
Dam üstünde saksagan kazmayı beline vur

Milyonlar uçuyor mu el altından ne çıkar
Devlet mah denizdir ne dibi ne sonu var
Herkes gözüne dikmiş bu siğ denize bakar

Kimse düşünmez şunu: «Birikmeyen su kurur»
Dam üstünde saksagan kazmayı beline vur

Kapıldık gidiyoruz özel sektör arkına
Milletçe boyun eğdik şu felegin çarkına
Canım ülke dört yönden döndü kazık parkına

Devlet ana yillardır yabanevi yapar kur
Dam üstünde saksagan kazmayı beline vur.

Mehmet AYHAN

Sergi diyorlar: dizi dizi kaftanlar.
Defile diyorlar: yine şalvarlar, yine şalvarlar v.s. Halbuki «Altı kaval, üstü şîshane olan bir kuyafet ne millidir ve ne de milletlerasıdır» diyen Atatürk, kadınlarımız için ne güzel sözler söylemiş ve onlardan neler beklemiştir.

Millet böyle bir eskilik içinde içinde yükselmeye bir parça da olsa yardımcı rol oynamak olmalıdır.

Üzerine sayfalar dolusu yazılabilecek bir derde değindiginizden dolayı siz candan tebrik ederim.
Nermin Sengül — Kalecik

YEŞİL RENKLİ NAMUS GAZI

AZİZ NESİN'in
yeni kitabı çıktı

160 SAYFA — 12 HİKÂYE — 5 LIRA

DÜŞÜN YAYINEVİ — Cağaloğlu, Nuruosmaniye Atasaray No: 206 - İST.
(Yon - 020)

SAYFA P

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüpoglu — Mümtaz Soysal — Doğan Avraroğlu
İmza Sahibi ve Sorumlulu Yazarları: İsmail Mürdürü: Doğan Avelioğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T.A.S.

Yazar: İşleri : Sümer
ADRES : Sokak No: 16/8 Yenisehir — ANKARA

Telefon: 17 69 89. — İstanbul Büro:
(Satış - İlan ve Abone İşleri): Melihancı sok. No. 32 Cağaloğlu — İstanbula. Tel: 22 95 70 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

Bir yıllık (52 sayı) 60
ABONE : T.L. Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L. Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dir. Yurt dışı abonanmlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar İlâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

Beher sâhânde satılı
İLAN : mi 25.— T.L. dir. Sâh
rekiç ekracık İlâp ve
reklâmlarla kitap İlânları için özel
indirimler yapılır. İlân ve reklâmlar
sunulmasından ônur hiçbir
sermâsi yüklenmez.

YON, 5 MART 1965

BAKİŞ

Program tartışmaları, yeni Hükümetin görüşleri hakkında en ufak açıklık getirmemi. CHP sözcülerinin soru bombardimanı cevapsız kaldı. Başkan Urgüp, İnönü'nun, «dişarının, madenlerimizin milli menfaatlerimize aykırı şekilde istismarına yol açabilecek teşebbüslerine karşı çok dikkatli bulunma» ve «yerli petrolün korunması ve petrol fiyatlarının indirilmesi amacıyla girişilmiş teşebbüsler devam ettirme» tavsiyelerini dahi boş sözlerle geçti. İki gün süren tartışmalarda ögrenilebilen tek husus, Hükümetin Toprak Reformu tasarısını, seçimlerden önce kantulastirmaya niyetli bulunmadığı oldu. Bu sebeple Hükümet programı üzerinde fazla durmaya değmez. Fakat Türkiye'de önemle üzerinde durulması gereken başka olaylar cereyan etmektedir. Basındaki hızlı kapitalist gelişme, bu olaylardan biridir: Onbeş yıl öncesini düşününüz, gazeteler meslekten yetişme patronlara ait az masraflı, ufak işteşmelerdi. Şimdi gazeteler, meslek dışı patronların elinde, yüzlerce insan çalıştan büyük sanayi hâline gelmiştir. Küçük gazeteler yıkılmıştır. Kapitalizmin insafsız kantunu söylemeye, büyük balıklar küçük balıkları yutmaktadır. Sayıları gitgide azalan küçükler, resmi ilanlar ve yetkili kurum tarafından gösterilen çeşitli müsamahalar sayesinde ayakta durabilseler dahi, okunmaz olmuşlardır. Türk basın piyasası 4 - 5 büyük gazetenin elindedir. Yakında bir iki patron bütün basın piyasasına hâkim olacaktır. Pazarın yarısı, şimdiden tek bir firmanın elindedir.

Basındaki hızlı kapitalist gelişme, fikir özgürlüğünü yok edici bütün mahzurları beraberinde getirmektedir. Kapitalizmin fikir özgürlüğü, paramın özgürlüğü demektir. Simdiye kadar basın özgürlüğünü daha çok devlet baskısına karşı korumak eğilimindeydi. Hâlen para baskısı, devlet baskısı kadar tehlikeli olmaya başlamıştır.

Bir defa, gazete çıkarmak artı milyonlara ihtiyaç göstermektedir. Nitelikle anonim şirketler gibi hâlede. Bâbîali gazeteci milyonerlerin eline düşer. Bu değişikliğin ilk sonucu da, devlet pek değişimde değil. Zira bâbîali hasn kapitalistlerde olduğu için, kapitalizme hizmet eden bir gazeteci, işini zaman zaman işsiz kalacağını bilir. Ancak piyasada çok büyük kabiliyetler, o da bir hizmeti kadar ve belli olmayan bir maaşla, patronların müsamahelerini temsil etmektedirler.

BAKİŞ

İkinci hizmet, milyoner patrona veya diğer meclisinin basına hizmet etmektedir. Ancak bu hizmetler genellikle, oda hizmetleri sayıl-

mayabilir. Basını, patronun mülkiyet hakkından çok, basın kurumlarının kapitalist düzeninde işleyiş sekli tehdit etmektedir: Gazete, Batıda olduğu gibi Türkiye'de de maliyetinden çok aşağı fiyatla satılan bir ticari emtia hâline gelmiştir. Özellikle büyük gazeteler, reklamlarla yaşamakta ve reklamlar sayesinde milyonlarca lira kâr sağlamaktadır. Onun içindir ki, büyük gazetelerin patronları, isteseler de istemeseler de, reklamları veren bir avuç kapitalistin emrine girmektedirler. Büyük gazetenin gerçek sahibi, kapitalist sınıfıdır. Bu sebepledir ki, gazeteler, kapitalizmin ve kapitalistlerin aleyhine fazla bir şey yazamazlar, aksine onları övme fırsatını ararlar. Böylece devlete karşı nisbeten özgürlüğünü kazanan basın, paranın karşısında özgürlüğünü yitirmektedir.

Bugün bizde de, basını gittikçe artan ölçüde kontrolu altında tutmaya heveslenen bir kapitalist sınıf yetişmiştir. Büyük basın, resmi ilânlara fazla iltfat etmemektedir. Devlet teşebbüsleri reklamları gazeteler için halâ önemli bir gelir kaynağı da, bunların çoğu politikacılardır gibi, kapitalizmin türküsünü çağrımaktadır. Mesela devlet parası ve garantisile kurulmuş üç milyarlık Ereğli Demir Çelik'in kapitalizmi savunmak için nasıl milyonlarca lira akıttığı hatırlardadır. Sözde özel teşebbüs olan bir İş Bankası, kapitalizmin kalesidir.

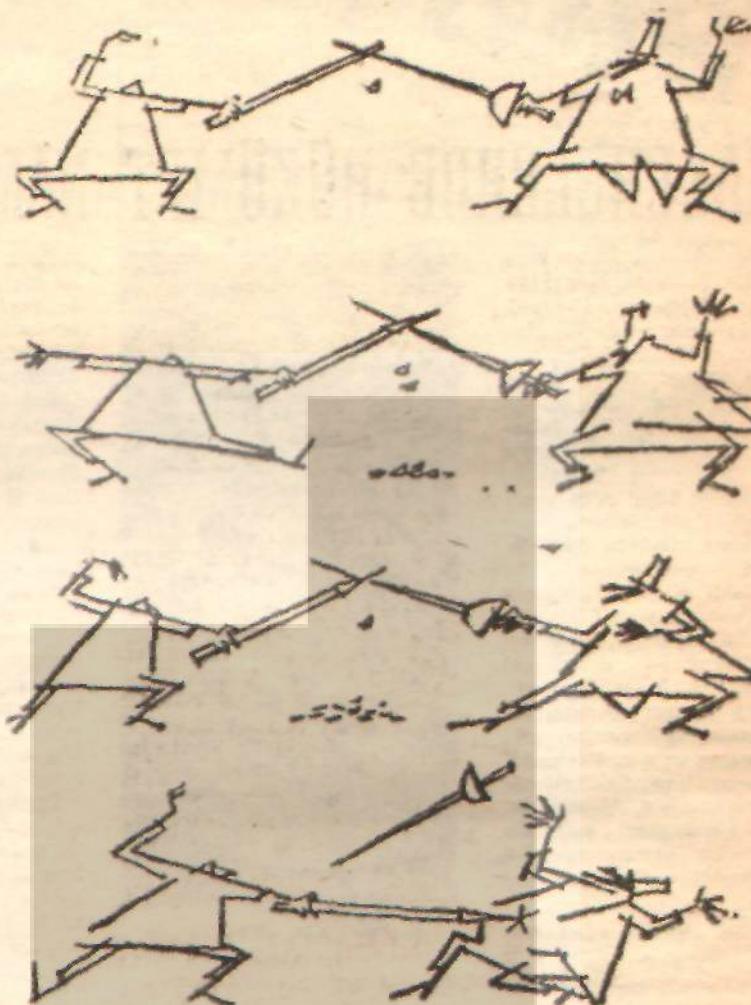
Bir kapitalist sınıf, memleket ekonomisinin büyük kısmına el koymustur. Dev petrol şirketleri, yerli ve yabancı sanayi, bankalar, ithalatçılar v.s. Türkiye'nin reklam piyasasını ellerinde tutmaktadır. Savisi bir kaç yüz asmayan, sartını Sam Amcaya dayanmış yerli ve yabancı kapitalistler, bir gazeteyi zengin de edebilirler, iffâs da ettirebilirler.

Simdi hamle yapan büyük bir gazeteyi düşününüz: Tesislerini yenilemiştir. Bankalara milyonlarca lira borçlanmıştır. Güçlüklерini yenebilmek ve yatırımının karşılığını alabilmek için bütün tümden, reklam gelirlerini artırmaktadır. Böyle bir gazetenin bağımsızlığı, reklam ve kredi piyasasında söz sahibi olanların lütufuna ve müsamahasına kalmıştır. Büyük gazetelerin bu gerçek patronları, isterlerse gazetenin fikriyatını değiştirebilirler ve hoşlanmadıkları yazarları uzaklaştırabilirler. Tehlikeli sayılan çok tutulmuş bağımsız yazarlar, reklam gelirlerini ve kredi imkanlarını artırmak için bir pazarlık konusu yapılabılır. Zira kapitalizmede her şey paradır.

HALKI UYUTMA YARIŞI

Hikaye, gazetelerin kapitalizmin savunucusu hâline gelmesiyle bitmemektedir. Reklam, kapitalizmin türküsünü çağuran gazeteler arasında tiraja göre dağıtılmıştır. Kim satışını yükseltirse ilân gelirini artırr. Bu sebeple, bir kaç yıldır memleketinizde de korkunç bir tiraj yarışı başlamıştır. Tiraj yarışı, sansasyonel haber demektir. Gazeteleri dolduran aşk cinayetleri, Liz Taylor'un hovardaları, fuhuş yapan üniversiteli kız hikâyeleri, çıplak resim ticareti, din

Basında Kapitalizm

TURHAN

«Hieroglyph» ten

tefrikâları gibi haber, yazı ve resimler tiraj yarışının kaçınılmaz sonucudur. Tiraj peşindeki gazeteler, okuyucu kaçınılmamak için, halkın muhafazakâr eğilimlerine uygun şekilde davranışmaya dikkat ederler. Halkı uyarmak yerine, nabza göre şerbet vermeyi uygun bulurlar. Tiraj ve reklam yarışı, halkın uyutulmasına ve çocuk kalmasına yol açar. Halkın fikri gida-sını Süreyyalar, Dibalar, Mandyler, Lizler, aşklar, cinayetler teşkil eder.

Halka böyle bir fikri gida-nın kasıtlı olarak verildiğini söyleyenler eksik değildir. Bunlara göre, halkın masallarla uytulmasının nedeni, onun gerçekleri görüp sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi için mücadele etmesini önlemektedir. Böyle bir maksat olmasa dahi, tiraj ve kâr peşindeki kapitalist basının, halkın fikren kırılastığı ve çocukların muhakkaktır.

İnsanı insanlıktan uzaklaştıran böyle bir gidiş, basın özgürlüğünü yoketmeden nasıl önlenebilir? İlk bakışta sendikalın ve sosyal görüşü siyasi partilerin eylemelerini gündelik gazetelerle dengenin sağlanabileceği düşünülebilir. Fakat Batı ülkelerindeki denemeler, sendika ve partilerin kamu oyunu etkileyebilecek büyük tirajlı gazetelere sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır. Kapitalist basın, bu tip yayın organlarının gelişmesini kolaylıkla önleyebilmektedir. Öyle görünür ki, kapitalist düzen içinde basını kapitalizmin pençe-

Doğan Avcioğlu

HÜKÜMET PROGRAMI

MÜZAKERELERDE HÜKÜMET NAMEVCUTTU!

Millet Meclisinde Hükümet programı yöneltilen teklidiler cevaplandıran Bakan Urgüp, protokolde ve programda yer alan yıldızlı sözler bir defa daha tekrarlamakla yetindi. Gerek protokolde, gerekse programda söylemler hic bir şey yoktu. Yeni İstanbul'da Necip Fazıl, «Tek cümlهyle program» adlı kısa yazısında, programı en iyi tahlil eden yazar oldu: «Urgüp'ün Mecliste koşar adam bir sesle okuduğu, bazı durak yerler (yaya), (varol) nida- larıyla noktalı program, alışmış klise ve tâbirlerin sergisi halinde, bazı hastalıksızlığını bilen, fakat tedavileri mevzuunda tek yol göstermeyen, Mahmud Paşa vitrinlerindeki bayram şenliklerine mahsus paşa üniformaları gibi bütün sırmaları ve nişanları yerinde, ama mesnet ve hâkîkat nämnevut, farâfsız bir hükümetin, her tarafa yürtütülmeli mümkün ve hiçbir adım atamayacağı mühakkak, kitabete vazifesinden ibaretir.»

CHP sözcüleri İnönü ve Feyzioğlu, yeni bir tîp muhalefet örneği vererek, hükümeti görüşlerini açık şekilde ortaya koymaya zorladılar. İnönü ve Feyzioğlu «Toprak reformuna maddem tarafsızınız, tasarıyı Karma Komisyonda görüşüp, derhal elbirliğiyle hemen çıkartın» diyorlardı. İnönü, yeryüz petrolin korunması ve petrol fiyatlarının indirilmesi için girişilen teşebbüslerde, yeni hükümetin devam edip etmeyeceğini öğrenmek istiyordu. Hükümetin, Maden Kanunu hazırlıkları hakkında görüşünü soruyor ve yeni ekibe «dişardan madenlerimizin mili menfaatlerimize aykırı şekilde istismarına yol açabilecek teşebbüslerle karşı uyanık bulun-

Süleyman Demirel
«Söz gümlü...»

sunuz? Komisyonda Emlâk Vergisi tasarıını kanunlaşdıracak misiniz?

- Yüksek gelir gruplarının vergi kaçaklığını önleyecek nedir? Bu yolda alınması, servet beyâni, vergi açıklaması, gider beyanı tedbirleri hakkında görüşleriniz nelerdir?

- Kalkınma Planını değiştirecek misiniz? Değiştirme düşünüliyorsa, hangi istikamette olacak?

- Devletçilik sahibi teşebbüsün bittiği yerde başlar» diyeğini. Mesela, özel sektörün başarı gösterdiği tekstil alanında devlet fabrikalarının özel teşebbüse devrine taraftar misiniz? Yoksa bu alanda, bundan sonraki devlet yatırımları durdurma düşüncesinde misiniz? Çeşitli illerde devlet eliyle kurulması kararlaştırılmış tekstil fabrikalarından vazgeçmiyoruz? Adalet Bakanı, bütçe müzakerelerinde CKMP sözcüsü olarak, petrolin ve Demir-Çelik'in devletleştirilmesini istediler, görüyorum? Madenler ne olacak?

- Toprak Reformu tasarıının geçici komisyona sevkinden yana misiniz?

- Toplum kalkınmasına katkılarının gönüllü katılması tâsvip ediyor musunuz?

- Nüfus planlaması hakkında görüşünüz nedir?

- TRT Kanunu değiştirilecek midir?

- Sovyetlerle imzalanan Kültür Anlaşması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Hükümet Başkanı bu soruların hiçbirini cevaplamadı. «Bakan arkadaşlarınıza, bütçe müzakereleri sırasında görüşlerini açıklayacaklar» demekle yetindi. Yalnız Urgüp'ün konuşmasında «Komisyonlar» tâbirini kullanmış, hükümetin topotak reformunu bu dönende çartıtmaya niyetli olmadığını açıkça ortaya koydu. Herkesin topotak reformu edebiyatı yapmasına rağmen, hükümet, mevcut reform tasarısını kanunlaşdırma arzulu değildir. Oteli liderler ise, başta Böyükbaş ve Ahmet Oğuz olmak üzere, Radyo ve yayın imkanını bol bol tâtil etmektedir. Eski Bakan Hüdai Oral, teknifi reddetme kararındaydı. Yenil Bakannı tutumu ise, mehulidür.

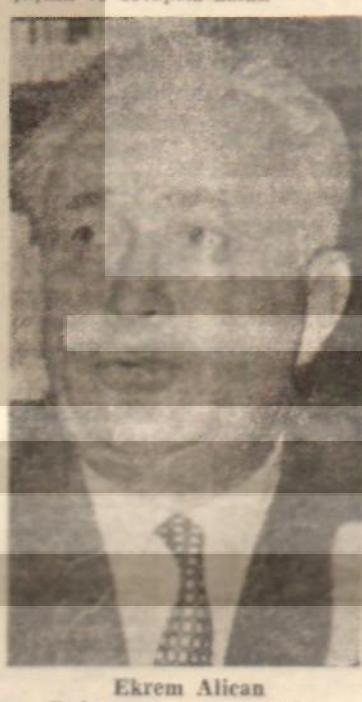
Feyzioğlu ise hükümeti soru bombardımanına tuttu:

- Büttedde açık var diyorsunuz. Açık nasıl kapatılacak? Yeni vergiler ve başka gelirler bulmakla gideceksiniz, yoksa giderlerle arada yatırımları mı kısıtlayacağınız? Vergilere yolunu sekeren hangi zümreleri vergilendireceğiniz? AP programında vergi bütçesinden söz ediliyor, vergi bütçesini düşürmek istiyorum mu-

halle kahvesi dedikodusunu saatler boyu yayılmamak zorunda kaldı. Yeni ekibin tîlli lideri Demirel ise sustu.

Dedikoduların en tâthsı Toprak Reformuyla ilgili oldular. Alican, İkinci İnönü Hükümeti sırasında hazırlanan tasarıma bugüne kadar neden geciktirildiğini soruyordu. Feyzioğlu, YTP'li Tarım Bakanı Izmen'in samimiyle hazırladığı reform tasarısını Bakanlar Kurulunda görüşülmüşenin Alican tarafından nasıl önlendiğini anlatıyordu. Böyükbaş, CHP 27 yıllık iktidarı devrinde neden bu işi gerçekleştirmeli görüşünlü ortaya attırdı. Ama «Geçmiş birakalım. Madem hepimiz toprak reformundan yanayız, kanunu hemen çıkaralım» deyince, koalisyon ekibi, «İşi aceleye getirmiyelim» gerekçesiyle kaçıyor.

Tartışmalardan en ilgi çekici tarafı, 3,5 yıllık pek başarılı sayılmayan bir iktidarın devresinden hemen sonra, CHP'nin hesap sorulmamış durumunda kalabilmesiydi. Yeni iktidârların ağız toplantılarının CHP hükümetlerine yönelikleri tenkidir pek sudandı ve kolayca cevaplandırıldı. Ama yeni ekip, onu koltukunda rahat oturmaya niyetli gözükmemeyen CHP'nin soru bombardımanları karşısında şaşkınlık ve cevapsız kaldı.

Ekrem Alican
Reform toprağa gomildi.

Madenci Mr. Ely'nin Mukavelesi

Bugünlerde yeni Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, hükümetin maden kaynaklarını koruma konusundaki tutumunu hakkında ipucu verecek ufak bir karar almak durumunda. Karar, yarım milyon liranın fazla ücret karşılığı, Petrol Kanununun eşî bir Maden Kanunu Tasarısı hazırlayan Mr. Ely'nin mukavelesinin uzatılmasıyla ilgiliydi. Maliye Bakanlığı, kapitalist toprak tasarıtı hazırlayıcısına 10 bin dolar daha verilecek, mukavelesinin uzatılmasını teklif etmektedir. Eski Bakan Hüdai Oral, teknifi reddetme kararındaydı. Yenil Bakannı tutumu ise, mehulidür.

Mr. Ely tasarısının hazırlanmasını ädeti empoze eden A.I.D. ise, sabırsızlanmaktadır. Nitekim bakır madenlerimize talip gikan ba-

Başbakan Suat Hayri Ürgüp
Yaldızlı sözlerden ibaret bir program.

zi yabancı şirketlerin taleplerine cevap verilmemiş halde, A.I.D. bir mekipli «bu taleplerin karşılanması duyu memnuniyeti» belirterek, yetkilileri etkileme çabasındadır. Yeni Bakan, bu baskılara karşı koymadığı takdirde, çok kötü bir puanla işe başlamış olacaktır.

Mr. Grant dikkat!

İşverenler tarafından tertiplenen bir toplu sözleşme seminerinde konuşan A.I.D. Direktörü James P. Grant, işverenlere nasihatlerde bulundu. Grant'a göre, sanayleşmek için yabancı sermaye şart, yabancı sermaye çekmek için de çalışma saatleri yüksek, ücretler ise düşük tutulmalıdır. Grant, İş ve İşçi münasebetlerini yürüttürken, iş teşebbüsünü yaratırızımız üzerinden müessir bir gelir nisbetini temin etmesini mümkün kıracak şekilde (yâni yüksek kâr sağlayacak şekilde) işletmenizin hâkâlarmı şiddetle korumanız lazımdır» diyor. Yüksek kâr, düşük ücret, aşırı çalışma... Amerikan hükümetinin memuru, bunu gerçekleştirmek için «hakları şiddetle korunması»nı tavsiye ediyor. Az gelişmiş ülkelerde yabancı sermayenin talebi buydu ve Mr. Grant sosyal adaleti ön planda tutan başka kalkınma yollarını tasavvur dağıj etmediği için, Türkiye'de Amerikan sermayesinin resmi sözleşmelerini yapıyordu. Mr. Grant'ın sözleri budur: «Memleketimiz, onümüzdeki 5 yıl içinde sanayi alanında, yılda yüzde 14 piste bir gelişmeyi istihdâf eden gayeferine ulaşmasını temin etmek için gerekli olan büyük sermayeleri cezbedecek esasları, iş teşebbüslerinin ortaya koyması gerekmektedir.

Petrol şirketleri de, başka ülkelerde indirim yapmadıkları gerekçesiyle ortaya çıkmışlardır. Efenidim, sadece Almanya, İsviçre, İtalya, İsviçre gibi ülkelerde dünya fiyatlarıyla satış yapıyorlar, zira bu ülkelerde rekabet varmış. Bunlar başka memlekettlerden de ucuz petrol alıyorlar. Onun için oradarda ucuz satmak zorundaymışlar. Ama bu çok devam etmezmiş...

Evet, yabancı şirketler, bu sacma sapın gerekçesiyle, petrol fiyatlarının yüzde 35 üstünde satma hususunda israr etmektedirler. Fakat bu sacma sapın gerekçesi, Türk hükümetine tutulacak doğru yolu da göstermektedir: Petrol ithalâtında, mülteplerarla kartelin insâfına bağlı olmaktan kurtulmak ve kartelin rakiplerinden den mübâya yaparak rekabeti sağlamak.

Egede tütiün oyunları

Hükümet buhranı sırasında Egede dolaşan Türkiye Ziraat Odaları Birliği teknisyenleri, Seydişehirde köylülerin devletçilik - liberalizm tartışması yaptıklarını hayrete getirdiler. Köylüler, «gidenler devletçiyim, devletçi olalar fakir tutarlarım. Gelenlerse, liberalım, tüccarı tutarım» diyorlardı. Bu, devletçilik - liberalizm tartışması piyasaya açıldıktan sonra da devam etti. Egede etkili bir kampanya yürüten CHP milletvekilleri, üreticili perşenliklerin yeni hükümetin liberal politikasından ötürü geldiğini uzun zaman anlatılar ve «Yerli ve yabancı alicilara karşı zorlu bir rekabet yerine müşkî bir destekleme politikası uygulama» formülüyle ortaya çıkan Tekel Bakanını güç durumda bıraktılar. Gerçekten bu yıl Ege tütiün üreticisi perşenlik etti: Geçen yıl 14 Nisan olan Te-

Prof. Turhan Feyzioğlu
Cevap bekliyor

mak gerekir, tâviyesinde bulunuyordu.

Feyzioğlu ise hükümeti soru bombardımanına tuttu:

- Büttedde açık var diyorsunuz. Açık nasıl kapatılacak? Yeni vergiler ve başka gelirler bulmakla gideceksiniz, yoksa giderlerle arada yatırımları mı kısıtlayacağınız? Vergilere yolunu sekeren hangi zümreleri vergilendirileceğiniz? AP programında vergi bütçesinden söz ediliyor, vergi bütçesini düşürmek istiyorum mu-

lei bas fiyat, bu yıl 13 lira 25 kuruştur. Ve bu fiyat da nazari kalmaktadır. Zira Tekel, etkili bir destekleme mübayaası yapamamaktadır. Ayrıca boz miktarda çok düşük kaliteli tün vardır ve bu tün, «pira» fiyatına gitmektedir. Buna sebep, geçmiş yılların iyi niyeli, fakat kolaylığı kaçıran tüntün poiltikasıdır. CHP hükümeti, biraz da mavi kür hastalığından dış piyasalarda sağladığı kolay *satis imkânının rahatlığı içinde*, yüksek fiyat genis destekleme mübayaalarına girişmişlerdi. Bu yerinde bir hareketti. Fakat yalnız yüksük fiyatla yetinmeye, üreticinin hızla teşkilatlandırılarak, üretim, iç ve dış satışlar, kredi gibi işlerin planlanması gerekiydi. Bu yapılmadı. Bu yapılmayıca da düşük kaliteli üretim heza arttı. Rakip tüketilerin rekabeti dış talebi frenledi. Stoklar yükseldi, kurt yabancı tekeller duvardan yaralaranarak, ihracat flamlarını lütfen düşürdü. Ticcar yok pahasına tüttün alma yoluna gitti. Stokları yükselen Tekel, hukümetten yeteri kadar mali destek göremediği için, üreticisi genis ölçüde kaderine terketti.

Bütün bunlar sadece yüksük fiyatla devlet mübayaasına dayanan plânsız bir tüttün politikasının çok görülmüş sonuçlarıdır. Eğer iktidâr değişikliği olmasa da, CHP de, AP'den farklı bir politika uygulayabilecek değildi. Nitelik, Eğilim AP'lerden gelen sert tenkidlerin şartsızlığında Tekel Bakan Topaloğlu, «Eski hükümet bas fiyat 13 liraya testi edecek, biz 13 lira 25 kuruş verdik. Piyasa 8 Subatta açılacak». Maliye Bakanı Melen para bulamadığı için tehdit edildi. Melen'e sorundıye kendini savunmaktadır. Fakat itiraf etmek gerekiyor ki, piyasa açılışını yeni iktidâr bırakma ustalığını gösteren CHP iktidâr, üreticinin perisanlığını politik bakımdan iyi istismar etmesini bilmiştir. Eski Sanayi Bakanı Münawwar Eriş, «Eğer bütçeye konum oy verilmesevi, Bütçeden enflasyonu kontrol etmek isteyen Tekel 1 milyar 65 milyon lira imkân hâncınlama kararlıydı» diyebilmesi ve devletçiliğin faziletlerini en az 500 önbilinmektedir.

Tüttünde üreticisi elbette devletçik kurtaracaktır. Ama üreticisi teşkilâtlandıracak, aracı, ticcar, tefeciyi hâncınlara hale getirecek bir devletçilik. Üretimi, tüketimi ihracatı ve fiyat politikasını planlayan bir devletçilik.

S.K.D.'de Prof Aren'in söylesisi

Sosyalist Kültür Derneği'nin genel Cumhurbaşkanlığı sözleşmesini, derneğin kirk korucusundan biri olan Sadan Aren, «Sosyalizmin gerçekleşme yolunu ve bazı meseleleri» konusunda yaptı.

Prof. Aren'in bu söyleşisini izlemeye gelen üyesye yakın kişisinde arasında Nadir Nadi, İhsan Hamit Tigrel, Sami Küçük, Suphi Karahan, Selahattin Özgür, Adnan Aral, Kemal Badılı gibi olsaklık parlantörler de vardı.

Prof. Aren, zaman zaman dinleyicilerini kahkahalarla boğan konuşmalarla de sâsiyetli konusmalarla sosyalizmin tarifini ve tarifi söylemeye fırsatı anlatmakla başlayıp, sözdeki özetle sunar-

Sosyalizm, insanın insanı sömürge etmesi, herkesin eşit fırsatlara sahip olduğu ve maddi ve manevi yaşamın hızla arttığı bir toplum塑造ur. Böyle bir düzenin en önemli şartı, üretim araçlarının tâbii elinde olmasıdır. Çok defa sosyalizmi tâdeee bu niteliği ille etmek bile mümkünündür.

Ancak sosyalizmi ahlaklı prensiplerle gelmesi sonucu kabul edilen bir sistem teâkki etmek mümkün değil. Bu nedenle bir düşünme olur. Ve bu nedenle de bizi çok yanlış, sosyalizmi kâğıtta anlatan, eğitilebilir is, hakim sınıfla birlikte etmek olur. Ancak bu mümkün değil.

İnsanın sosyalizmle birlikte birlikte gelişmesi sonucu kabul edilen bir sistem teâkki etmek mümkün değil. Bu nedenle bir düşünme olur. Ve bu nedenle de bizi çok yanlış, sosyalizmi kâğıtta anlatan, eğitilebilir is, hakim sınıfla birlikte etmek olur. Ancak bu mümkün değil.

İeri de, yanbu bu toplumlardan madde ve manevî nitelikler de, aynı şekilde yaşama zorunluğu ile isin tileri bakımından manâ kazanır ve izah edilebilir. Kan dâvâsi, Sûrûnun lideri (akip elnesi, arbeli vs..)

Mesele böyle konulunca, açıkça ki, yaşama koşulları değişince fertlerin de, toplumlardan nitelikleri en uygun biçimde değişim zorundadır. Eğer bu intibâk mümkün olmasa ise fert ve toplumu yok olur. Meseli tâbî boyunca bu hayvan türleri, bazi canlılar yok olmuştur. İnsanların diğer hayvanlardan farklı, yaşama koşullarını bizzat değiştirebilmeleridir. Bunun nâm boyde olduğunu bilmeliyorum, fakat böyle olduğunu görürüm. Buna çok benzeren diğer bir özelliklerde de yaşama koşullarındaki değişikliklere bedenin yapıları İlâbirile de, koşullara karşı tedbir alarak intibâk etmeleridir. Ev yapmak, elbise yapmak gibi, iki önemli yaşamı gogulu vardır: Biri ihtiyaç maddelerinin üretimi, diğeri gererek bunların gerçek fizik varlıklarının yabancılara karşı korunmasıdır. Üretim tekniginin çok geri olduğu ve kininse faza kıymet yaratmadığı zamanlarda, zorunlu olarak toplum sınıfları. Üretim tekniginin gelistiği ve her kesin ihtiyaçından fazla üretim yapabildiği çağda, üretimi tâzeden ve savunmayı saglayarak iktidâr gelip geleceğidir. Bu iki iki socu birbirine bağdır. Hâkim sınıfların sosyalizmin akımı demokratik mekanizma içinde yer verip vermeyeceğidir. İkinci ise, yer ve işitidiği iktidâr, sosyalizmin oy çokluğu sağlayarak iktidâr gelip geleceğidir. Bu iki iki socu birbirine bağdır. Hâkim sınıfların sosyalizmin akımı demokratik düzende yer vermeceğini söylemek, sosyalizmin oy alarak iktidâr geleceğini iddia etmekle çetinme hatâdedir. Çünkü hâkim sınıflar sosyalizme demokratik mekanizma içinde sans görmüyorsa, onu bunun düşme ifadesidir.

Bununla beraber ben burada ikinci de âdemâkîmât mûcâdeleye itirâk edildiğini farzederek ikinci nikki tartışacağım. Bu konunun da yukarıdakilerle bağlı olduğu akıtar. Gerçekten eğer sosyalizm yalnız işi sınıfların ve bazı aydınların malî işe, elbette ki bunların oy güçü, sosyalizmi iktidâr getirmeye hiç bir zaman yetmemektedir. Fakat bunun böyle olmadığını, çok genis kütlenin sosyalizminden yana olabileceğini

Unutulmamalıdır ki burjuazinin sayı olarak oy gücü pek azdır. Day manâda işi sınıflarından azdır. Bu durumda ideolojik mücadelenin rolü ortaya çıkmaktadır. Kâidî ki, demokratik mücadelede zaferi kazanmak için herkesi ikna etmek de gerekir. Kari ideolojinin doğruluğu, ıstıflâk etmek, eftelenenin analtulması ottam: çok değiştirebilir. Dünya olaylarının da bu konuda bize yardım olacakları muhakkaktır. Nagi ki hârte de zafer kazanmak için düşmanın maneviyatını bozmak ve ana kuyvetini yenmez kâfîdir. Her düşman erini tek tek yenmek gerekmez.

Değilim istedigim sonucu meşîa yâkûdâsi ile ilgili olarak ideolojik mücadele ve örgütlenmenin maneviyatı işte, bu durumunu çok edel iker yapmak nüchberiyetinde kalmıştır. Bu işler kasasına toplumun yaşamını, işin gerekli bilgiyi ve örgütlenmen tekniginin çok genis bir kütleye yayılmış olmasına.

Diger bir deyimle artik üretimi üretim araçlarının direk türlerini olmadan yürütmek, hâlâ üretim kollektif bir nitelik kazanmış olmasından ötürü daha iyi yürütmek mümkün hale gelmiştir. Diğer tarafta kapitalizmin gelişmesi sonucu ortaya çıkan üretim araçlarından yüksün bir emekci kütlesi böyle bir değişiklik ister bir kuvvet teşkil etmektedir.

Demek oluyor ki sosyalizm, yalnız sınıflar bir toplum düzenine genis tarîhî gelisenin bir sonudur. Şimdi burada karşımıza gelen birinci mesele, bu tarîhî zorunluluğundan gelismis memleketler için de gecerli olup olmadığıdır. Diğer bir deyimle, kapitalizm den gemicim bir memleketde de bu safa az çok atlanarak sosyalizme geçilebilir mi? Buna evet diyen çok cevap vereceğiz, izah tarzımız da söyleyelim:

İnsanlık eâmâsi, bir bülbülür. Aralarında bir ilgî olmak şartıyla, bunu bir kirmâni tarîhî gelişmeyi bizzat yaşayarak vardiği sonucuna, diye kışkırtırınca da benimsenir. Tarîhî bize bunu göstermektedir. Her toplum aynı tecrübeleri tekrar etmez, aksine tecrübe birbirine eklenir. Tarîhî ökrettiğim en önemli şey, katıken tekerrür etmediğidir. Bu fikri söyleyebiliriz: Sosyalizmin doğmasını için kapitalizmin gelişmesi şarttır. Ancak bu bütüm insanlık için doğrudur. Yoksa her memleket lein ayri ayrı doğru değildir. Kâidî ki, bunun böyle olduğu nu oylayın da doğrulamaktadır.

Birçok az gelismis memleketlerde sosyalizmin gelisme yoluna歧徑ini görürüz. Yugoslavya, Bulgaristan, Cezayir, Küba, Mısır ve hatta Suriye.

Karşımıza etkin ikinci önemli mesela, sosyalizmin yalnız işi si-

nâfinin eliyle mi gerçekleştirileceğidir. Yoksâ daha geniş kütteleg bunda rol alacak midir?

Cevap aşıktır. Az gelişmiş memleketlerde işi sınıflı küttektür. Hâlâ aynı sonucu gelinen işçiler için bile doğrudur. Onun işin diğer emekçi küttekerin gayret ve işitidiği zorunludur. Çünkü dâvâ yalnız işi sınıflının davâsı değildir. Sosyalizm yalnız işi sınıflının meselesi olarak vazetmek yalnız yanlış değil, zararlıdır.

Fakat bütün bunlar, sosyalizme işi sınıflının öncelik yapmayı saglayamamıştır. Bu sınıf sayede sosyalizme atıktır. İşin sınıflı sınıfının zamanda en organize ve en etken sınıftır. Ayrica sosyalizme geçtiğidir zaman da bu sınıf büyümeye devam edecektir. Ancak bu öncelik bir imtiyaz şekilde alınamaz. İstekle imkân olmalıdır: bir belirtmek sizindir.

Yukarıda sosyalizme doğru gelismeyi incelerken toplumun çok genis katlarını buna ıstırak edeceğin zaten ortaya çıkmaktadır.

Diger bir mesele sosyalizmin de mokâmat usuller gerevesi içinde gerçekleştirilecektir. Bu meselein iki yanı vardır: Birincisi, hâkim sınıfların sosyalist akımı demokratik mekanizma içinde yer verip vermeyeceğidir. İkinci ise, yer ve işitidiği iktidâr, sosyalizmin oy çokluğu sağlayarak iktidâr gelip geleceğidir. Bu iki iki socu birbirine bağdır. Hâkim sınıfların sosyalizmin akımı demokratik düzende yer vermeceğini söylemek, sosyalizmin oy alarak iktidâr geleceğini iddia etmekle çetinme hatâdedir. Çünkü hâkim sınıflar sosyalizme demokratik mekanizma içinde sans görmüyorsa, onu bunun düşme ifadesidir.

Bununla beraber ben burada ikinci de âdemâkîmât mûcâdeleye itirâk edildiğini farzederek ikinci nikki tartışacağım. Bu konunun da yukarıdakilerle bağlı olduğu akıtar. Gerçekten eğer sosyalizm yalnız işi sınıfların ve bazı aydınların malî işe, elbette ki bunların oy güçü, sosyalizmi iktidâr getirmeye hiç bir zaman yetmemektedir. Fakat bunun böyle olmadığını, çok genis kütlenin sosyalizmenden yana olabileceğini

Unutulmamalıdır ki burjuazinin sayı olarak oy gücü pek azdır. Day manâda işi sınıflarından azdır. Bu durumda ideolojik mücadelenin rolü ortaya çıkmaktadır. Kâidî ki, demokratik mücadelede zaferi kazanmak için herkesi ikna etmek de gerekir. Kari ideolojinin doğruluğu, ıstıflâk etmek, eftelenenin analtulması ottam: çok değiştirebilir. Dünya olaylarının da bu konuda bize yardım olacakları muhakkaktır. Nagi ki hârte de zafer kazanmak için düşmanın maneviyatını bozmak ve ana kuyvetini yenmez kâfîdir. Her düşman erini tek tek yenmek gerekmez.

Değilim istedigim sonucu meşîa yâkûdâsi ile ilgili olarak ideolojik mücadelede ve örgütlenmenin maneviyatı işte, bu durumunu çok edel iker yapmak nüchberiyetinde kalmıştır. Demokratik mücadele temel parti, halkın siyasi bir parti içinde ve etrafında örgütlenmesidir. Bunsuz elbette ki hic birsey olmaz.

Örgütlenmeyle birlikte ideolojik mücadele yapmak lazımdır. Bu mücadelede hedefi tarîhî gelişmenin sosyalizmi mümkün kıldığını, bugünkü düzenin artik devrinin tamamlanmış olduğunu insanlara anlatmak, onları uyarmakdır. Ideolojik savaşın da iki yönü vardır.

1 — Partilerin ve genel olarak yeterî kadronun eğitilmesi: Toplumun sosyalizminden yana olabilecek katılanın büyük bir kısmı zihinî bir atalek içindedir. Bir kişi de köklü değişimleri göremez, küçük, büyük tavizlerle yinelebilir. Karşı ideolojinin yeterîşini gecikilmemeli.

2 — Partilerin ve genel olarak yeterî kadronun eğitilmesi: Toplumun sosyalizminden yana olabilecek katılanın büyük bir kısmı zihinî bir atalek içindedir. Bir kişi de köklü değişimleri göremez, küçük, büyük tavizlerle yinelebilir. Karşı ideolojinin yeterîşini gecikilmemeli.

Herhalde bu konuda eikaklar arasında bir ilgî olmak şartıyla, bunu bir kirmâni tarîhî gelişmeyi bizzat yaşayarak vardiği sonucuna, diye kışkırtırınca da benimsenir. Tarîhî bize bunu göstermektedir. Her toplum aynı tecrübeleri tekrar etmez, aksine tecrübe birbirine eklenir. Tarîhî ökrettiğim en önemli şey, katıken tekerrür etmediğidir. Bu fikri söyleyebiliriz: Sosyalizmin doğmasını için kapitalizmin gelişmesi şarttır. Ancak bu bütüm insanlık için doğrudur. Yoksa her memleket lein ayri ayrı doğru değildir. Kâidî ki, bunun böyle olduğu nu oylayın da doğrulamaktadır.

Birçok az gelismis memleketlerde sosyalizmin gelisme yoluna歧徑ini görürüz. Yugoslavya, Bulgaristan, Cezayir, Küba, Mısır ve hatta Suriye.

Karşımıza etkin ikinci önemli mesela, sosyalizmin yalnız işi si-

EGE'DEKİ FACİA

M. ŞÜKRÜ KOÇ

(Aydin Milletvekili)

İnönü hükümeti çekildiği gece, bir bildiri yayınıarak 15 Şubat'a açılmasını kararlaştırdı. Ege tüttü piyasasının yeni hükümet birakıldığı belirtti. Aslında Ege tüttü piyasası ekonomik olduğu kadar sosyal ve politik bir konu idi. Geçen yaz aylarında Karadeniz sindirim piyasası da böyle olmuştu. 175 milyon kilo olan üretimi, Türkiye'nin iki yıllık sindirim karşılıkla miktarla ulaşmıştı. Hükümet, vurguncu ticcar ve ihracatçının ve hatâa Ahmet Emin Yalman'ın gürültülerine kulak vermeyerek laban fiat tesbit etti. 446 - 460 kurusdan kabuklu olarak Fiskobirlik elyile alınacaktı bütün sindirimler. Oyle de oldu.

Ege tüttülerinde de durum aynı seyri takip edecektil. Bu yıl üretimi çoktu. Yalnız Ege'de 120 milyon kilo tüttün yetişti. Buna karşılık kalite düşüktü. Uretim fazlası ve kalite düşüğünü devletin işe müdahale etti. İsteklî, Türk tüttününün klâsik Amerikan pazarlarını oyuncâğı olmasının istemiyoordu. Zira Basâlia adındaki Rum asılı Amerikalıların keyfine kalmış olan Ortadoğu tüttün flatları, her yıl yeni teli telihâklerle karşılaşıyordu. The American Tabacco şirketinin mîmâssî olan Rum, İthiyâci olan tüttün Türkîyeden deşîl, daha pahalı olan Yunanistan'dan almayı tercih ediyordu. Hatâa keudâsını kralârlar gibi kargulayan Türk ihracatçı ve resmi çevrelerine yüz vermez olmuş, Türkiye'deki tesislerini tasfiye etti. Buna karşı yapılacak iş, tüttünâmîze yeni pazarlar bulmak, yeni satış bağlantıları yapmak. Açıklandıına göre, CHP hükümeti bunu sağlamıştı. Alaşmam memleketterle yeni bağlantılar yaparken, Ortak Pazar kontenjanlarını işaret etti. Aynı zamanda yeni pazar olarak Doğu Blokunu ele geçirmiştir. Tüttün karşılığında Sovyet Rusya'dan İtrâk fabrikası ile sahan selülozu fabrikası teskil edilecektir. Doğu Avrupa tüketimine de yarım malzemesi karşılığında, Amerika ve Avrupa'ya salamadığımız düşük kalite tüttün verecektir.

Onun için, Tekel İdaresi eliyle 1 milyon liralık tüttün almacaktır. Merkez Bankası kaynaklarından 500 milyon kredi ile Tekel'in hazineye yârdâti aylık satış bedellerini 6 ay süreyle tüttün alımı kredisi olarak teçil edecektir. AP hükümeti tam liberal-kapitalist geleneğe uygun bir yol tuttu. Ticcar'a 750 milyon liralık kredi sağladı, Tekel'e de 360 milyonluk imkân verdi. Kalite düşüğü bahanesiyle ticcar, Tekel'in verdiği 13.25 TL'lik basılıtları değiştirdi. Halen cari ticcar-basılıtları olan 8.50 lira üzerinden alım yapılmaktır. Tekel ise seyirci durumunda kaldıktadır. Zira imkânları sadece 25 - 30 milyon kilo tüttün alımı elverlidir. Bu surette ekici ile ticcar basâbla bırakılmış, daha açık bir deyimle ticcar'a «buyurun ezin» denilmektedir.

Ege piyasasında son 3 yıllık tüttün ortalaması fiat: 985 kurus olmuştur. En düşük ve en yüksek fiat ortalmasıdır bu. Bu yıl ise bu ortalamaya 4 liraya inmişdir sindiden. Kisacasi, tüttün müâlafâsi alâhü alia terî ve el omegi olan her kilo mahsulde Amerikalılar onların Türkiye'deki ortakları, tam 5 lirayı ceplerine indirmektedirler. Bunu toplam 300 milyon liradır. Beynelmîle kapitalizm bu yıl Ege köylüsüne 300 milyon liralık bir soygun yapmış. Marmara ve Karadeniz piyasalarında bu soygun daha da artacaktır.

Devletçiliğin zarureti bir kere daha gösteren bu facia köylümüzün, aydınlarımızın, işçilerimizin ve gençliğimizin gözüne aymadır. Kisacasi, tarım ürünlerimiz olan tüttün, inç, üzüm, pamuk ve sindirim: 1 tek elden satış alıp ihrac etmek. Bu geleneğin Türk köylüsünün menfaatindir ve yâbancısının işe girmesini de gerekir. Yapıacak iş TARİŞ, ANTİBİLK, ÇUKOBİRLİK, FİSKOBİRLİK gibi mevcut kooperatif bireylerde Tekel'i bir «ihracat ofisi» içinde toplayarak ve devletin ibâre kredilerile teçhîz edip piyasayı tâzende etmektedir.

Bu yola gidilmesi Anayasâ ve Kalkınma felsefemize de en uygun yoldur. Bunu yapacak iktidâr millî menfaatlere hizmet etmisi sayılacaktır. Millîyetçilik ve vatan sevgisinin bundan daha keskin ifadeyi anlami olamaz.

sosyalist ideoloji ile çalışmaya düşmemek şartı ile halkın arzu ve eğitilimlerinden faydalananak onlara sosyalist bir yön vermeğe ugârasmak, bazı sosyalist hedefleri benimsitmektir.

Bu eğitimdeki fâaliyetin temel ilkesi halk, sosyalizme izandırma, yakâşdırır. Buna işin işe sahip olmak, işin işe sahibi olmak, işe sahiblik etmek gereklidir. Sosyalist akım mutâhâfetle iken de emekçi halkın yaşamına işler yapabilme, mevcut iktidâri buna zorlamamak.

Aneak bu mücadelede yâkûdâsi, işler tam istedigimiz gibi olmamadı. Mesela tarım reformu müâlafetinde yâkûdâsi sonra, tarâsi bizim istedigimiz sekilde elâmâdi diye oy vermemekle edemeyiz. Oyunuzu vereceğiz. Siz ekmeğin isteklî, onlar sütlü vermek istiyorlar. Ekmek vermediler diye, cocugu süten de elâmiyeceksiniz. Siz iktidâra geldikten sonra, süte ekmeğin de eklemeye çalışacağınızda, en âzından de etmîyeceksiniz. Siz iktidâra geldikten sonra, süte ekmeğin de ek

SOSYAL ADALET İlkesi

karşısında iftira silâhi

Prof. Dr. Muammer Aksoy

Toplumun, rejimin ve bütün vatandaşların yararına olan ve artık bütün uygar âlemce benimsenmiş bulunan görüşleri savunan mâsum insanları «komünistlik iftirası ile lekeleyiş», bu insanları tanıyan, onların samimi, dürst ve yurtsever görüş ve davranışlarını takdir eden binlerce insan (hele komünizmin ne olduğunu bilmeyen kimseler) bakımından pek tehlikeli bir propaganda etkisi yaratmaktadır. Bu kimselerin birçoğu, haklı olarak «memleket ve millet için böylesine hayırlı, bu kadar insanı ve âdil olan çözümleri savunan insanlar komünist ise, komünistlik iyi bir sistem, hattâ toplumu ve milyonlarca insanı içinde bulunduğu çıkmazdan kurtaracak biricik kurtuluş yolu imi» diye düşünebileceklerdir. Görülüyorki, Anayasa düzenimizin ve her demokrasinin caiz saydığı ve saymak zorunda olduğu «demokratik ve sosyal görüşler»e sahip insanları (hattâ batılı anladıkları sosyalistleri) yani yurtsever ve idealist birçok insanı komünist olarak damgalamak «komünizmi sempatik gösterme»nin, «komünizm lehine yapılacak propaganda»nın en etkili olunu teşkil eder...

Anayasa süs değildir.

Toplumların idaresinde en iyi (hic de ilse en az kötü) olan rejim, şüphesiz ki, demokrasidir. Halk, kendi kendisini idare eder ve bir tek kişinin dahi vaz geçilmez, devredilmez haklarının varlığı samimi olarak kabul edilir, o toplumda iç huzuruna ve mutluğuna ulaşmanın ilk şartları hazırlanmış demektir. İşte bunun içindir ki, hürriyet istikametindeki akımı, yüz yıllar boyunca en kanlı çabalar ile durduramamış, insanlığın büyük bir kısmı (uygar devletlerin hemen hemen hepsi) sonunda ona kavuşmuştur. Diğerleri de er geç kavuşacaktır. 1789 İtalyan yarattığı büyük rüzgar, her ülkenin üstünde esmiş, her yere faydalı tohumları taşımıştır. Ancak 19.uncu yüzyılın ortalarından buyana, her gün biraz daha artan açılıkla görülmüş ve biraz daha kesin surette inanılmıştır ki, insanların mutluluğu ulaşırabileceğine, sadece klâsik hürriyetler yetmemektedir. Maddî sıhhati çeken, çalışma imkânları garanti altında bulunmayan, toprak sahibinin veya iş sahibinin ağızından çıkacak tek cümle ile işinde yoksun kalabilen, barınacak en küçük bir yere dahi sahip olmayan, kendisinin, karısının ve çocuklarının karnını doyuran sıcak bir çorba ve ekmeği bile yarın bulup bulamayacağına kastediremeyen, hastalık sırasında tıbbi yardım dan tamamen yoksun sadece Tanrıya terkedilmiş bulunan insanların, «hür» olduklarını ciddî bir surette iddia edebilmeye imkân yoktur. Amerikan Cumhurbaşkanı Roosevelt, «dört hürriyetten» ten söz konusu ederken, bunlardan biri olarak da, «yoksulluktan kurtulma hürriyeti» ni saymıştır. Böylece, en açık bir surette dile getirmek istemiştir ki, «sefalet veya yoksulluk içinde bulgulan kimse, asla hür söylemeyecektir!»

Oysa ki, yurdumuzda milyonlarca insan yoksulluk içindedir. Şehirlerin büyük gecekondu mahalleleri ve köylerimizin bir çoğu insan hayatıne yaraşır yaşama şartlarından mahrum yüzbinlerce ve milyonların acılarına sahne olmaktadır.

Demokrasının amacı ise, bir toplumun bütün fertlerinin baskından kurtarmak, olağan insan hayatıne yaraşır şartlara kavusmaktır. Bu, sadece zâlim bir idareye (yanlış toplumun baskısına) karşı değil, toplum içindeki iktisadi veya sosyal düzenin yaratığı baskıya ve tabiatın doğruluğu istrap kaynaklarına karşı da bahis konusudur. Zamanımızın demokrasi anlayışı (Batının demokrasi anlayışı), demokrasiyi bir «şekil» olmaktan çıkarmış; onu «bir muhalefeye kavuşturmuş» tur. Sadece «yüzde 51 in isledi-

gini yapabildiği» bir toplumda, gerçek demokrasının var olmadığını, ancak ve ancak bir demokrasi oyunu» nun oynamayı, bugün kabul etmeyen aklı başında devlet adamı ve hukuk bilgini artık yaktır. % 51 in, hattâ % 91 in oyuna dayansa bile, «çalıştı, veya çalışmaya hazır olduğu halde, dehil çoğunluğu, hattâ bir avuç vatandaşla birlikte, sefalete, hastalığa, yarına güven olmayan huzursuz bir yaşıya mahkûm eden bir hukuk ve toplum düzeni, bugün artık demokrasi maskesi arkasına saklanan «demokrasi» ve hürriyet gibi yük sek kavramlarla milleti avlamak isteyen» bir «siyasi sahîkârlık» yapılmaktadır.

Aynı görüşü, yedi Anayasamız da en geniş ölçüde benimsenmiştir. Bir dehil çeşitli hükümlerinde, bütün vatandaşların İKTİSADI ve SOSYAL alanda güvenlige kavuşmasını (yarına güvenebilmesini) sağlayacak esasları, demokrasimizi temeli olarak ilân etmiştir. 1961 Anayasası (2 nci madde)sinde, «demokratik ve hürriyetçi Hukuk Devletinin», aynı zamanda «SOSYAL bir Devlet» de o'ması lazımlı geldiğini, genel olarak belirtmekle de yetinememiştir. Bundan başka «toplak reform», «Sosyal sigortalar», «âdil ücret» esası gibi büyük prensipler Anayasada ilân edilmiş; ve her vatandaşın «tabii bakım ve sağlık şartlarında uygun konuma sahip olma hakkı», «başarılı öğrencilerin en yüksek öğrenim derecelerinden bile faydalananma hakkı», «iç bu'ma (çalışma) hakkı» ve «ilectili dinlenme hakkı» da dahil olmak üzere bütün diğer «sosyal haklar». Anayasamızda geniş ölçüde yer almıştır. Su hükümleri de berâda özellikle hatırlatmak isteriz. 10.uncu madde: «Devlet, kişinin temel hâk ve hürriyetlerini, fert hizmetini sosyal adalet ve Hukuk Devleti ilkelerile bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.» 41.inci madde: «İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tâm çalışma esasına ve HERKES İÇİN insanlık hayatıne yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla göre düzenlenir.» 42.inci madde: «Devlet, çalışanların insancı yaşaması ve çalışma hayatına kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerin çalışanları korur ve çalışmayı destekler; işsizliği önleyici tedbirleri alır.»

Bu hükümlerle, «sosyal adaleti gerçekleştirecek iktisadi ve sosyal bir düzenin kurulması» ni, Devletin amacı o'arak ilâî eden Anayasamız ve onu kabul eden Türk Milletini, bu suretle «sadece käğıt üstünde kalan güzel sözler» sırfetmek istediği düşü-

TURHAN

lerle çözümü, Anayasa düzenimize ve demokratik rejime tamamen uygun düzüştüğü ve hatta bunlar olnaksız demokrasının kitleler mal edilmesinin (yani kuvvetli bacaklar lisâne yerleşmesi) mümkün olmadığını de kumuştuk. Böyle olduğu halde, demokrasının yürekten savunucusu olan, fakat bu memlekette sadece 30 bin 300 bin, nihayet 3 milyon insanı refah ve saadetini Jeşil, 3 milyonu da «insan gibi yaşamaların asan şartlarına sahip olmasının kendisine amaç edinen» insanlar, iftiracılara «demokrasının Anayasa düzeninin, hattâ Türk Milletinin düşmanı olarak damgalanmasına ve yok edilmeğe çalışılmaktadır. Onlara komünistlik damgası vurulmak ve böylece sonların toplumu ve Türk Milletini aydınlatır ufukları görme imkânı önlenmek» istenmektedir.

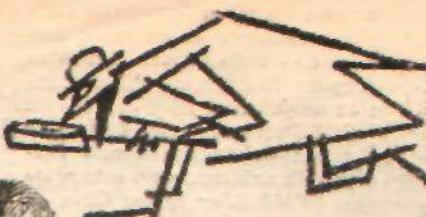
«Bu iftira kampanyası», ya «fısiltı söyle» bir şahıs hakkında şaya yama ve böylece bir süre sonra onun komünist olduğu hâvesi inandırma yoluyla, yahut ta dahi peri giderek «sosyalist veya sadece sosyal görüşleri savunan idealistlerin sözleri, yalnız tamamlar yardımıyla komünist propagandası kâğıtta sokulmak, yani meşru ve memlekete için faydalı olan fikirler, onlara eklenen bir kaç yalan sayesinde demokratik düzeni düşmanı veya ajan olan bir kişinin sözlerine haline getirivermek» suretiyle yürütülmektedir.

Evet, bu iftira silâhi sayesinde, «bugün kıl durumun statükonusu» ne pahasına olusa olsun savunuculuğunu yapanlar, bir bekâma başarı göstermeye, hele kendisini male, hukuki, fikri bakımından koruyacak imkânlara sahip olmayan bir çok idealist insanı yıldırmakta, bezdirmekte, onları susmaya (hattâ nemâzîmâcılığa alışma) mahkûm etmektedirler. Anayasamız çıldırdı düzenin çerçevesi içinde kalan ve hattâ o düzenin tanınarak gerçekleşmesi için didine bu temel insanlar, kendilerinden çeşitli bakımlardan da ha kuvvetli durumda olan iftiracılardan testîbî yüzünden «gayrî mesru ve yâkîn eylemlerini faîî» haline düşüklere görerek, memlekete sorunlarını ciddîye almakta artik çökmenek ve kısmen vazgeçmektedirler. Böylece bütünlünlâ, yalnız teknik değil sosyal alannda da ilerlerken, Türkiye kendisini ilerleme doğruları kuvvetlerin olumlu etkilerinden yoksun kalmaktır, toplumun ve devletin gelişmesi çelîmelenmektedir. Bu sonucu memleketcimiz için ne derece zararlı olduğunu ayrıca belirtmeye bile lâzım görmedi. «Kendi kutsal (!) servet'lerini, sevgili paracıklarını her şeyin üstünde tutarı bu kâşîler» ve «onların körül köründe yardakçılarını yapan kuklalar» veya «kiralıklar» için toplumun aleyhine olan bir sonuca ulaşması önemli sayılabilir. Amma iki noktada özellikle özellikle durmamak isteriz ki, bunlar «bizzat sosyal adalet düşmanlarının ve iftiracılardan bile dehset içinde kalacağının hâvesinden çok zararlı olacak sonuçlar» olarak onlar için dahi bir öneme sahiptir.

Refah sigortasının primi

Bu iki gerçeki kısaca söyle belirtmek istiriz: Bir menlekette basın hürriyeti, sia hürriyeti, toplanma hürriyeti ve serbest seçimlerle deşîn ikâllar sistemi kabul edildikten sonra, halk kitleleri artık dinî dinâncılar, taassubdan ve mevâetten usak siyasi görüşler, «İslâmî» geniş görüşlülüğe toplumun ve bütün vatandaşların yararına olan prensiplerin kabulü» ne doğru ittiği halde, bu her alanın ağa'ları (toplak ağa'ları, siyaset ağa'ları, din ağa'ları) sadece ve sadece, kendilerine başkalarının kaderine hukmedilebilme imkânını veren agra derecede istilî durumları» ni koruyabilmek için «gerçek hürriyet» in, «sosyal adalet» in ve «çâddas demokrasi» in can düşmanı haline gelmiş bulunmaktadırlar. Ancak bunlar, Anayasamız hükümlerine dayanan «sosyal adalet prensibi» karısına çıkışıkları zaman geniş halk kitlelerine, idealist aydınların ve zincir kuvvetlerin desteğiinden yoksun kalacaklarını bildikleri veya sezdipleri içindir ki, binlerce yıldır insanların fayda'ana geldiği en iğrenç silâha, yanı «iftira» ya başvurmaktadırlar.

Toplak reformu başta olmak üzere, sosyal adalet prensibinin gerektirdiği düzenlen-

«Hiyeroglif» ten

bu nimetleri hürriyet düzene ek.
Sosyal adaletin sözde taraftarı,
şırılte —kendi çıkarları, yüzünden—
indece engelleyicisi olan bazı varlıklar
onların avanesi bilmelidir ki, sosyal
ve sosyal güvenliği sür'atle ve geniş
sağlıyanamak, zamanımızda, demokrat-
izmen için en büyük tehlkeyi yarat-
maktadır. Her gün katlanılmış acılarla
acılarla maruz vatandaşları, sergülenseği
adamlarının cuntalarına ve her türlü
tekcebelerine karşı hevesli ol-

maktan uzaklaştırmayı, hele demokrasının imanlı savunucuları haline getirebilmenin tek çaresi, Anayasasının sosyal adalet ilkesine yonetmiş bütün hükmü ve İlkelerini eidiye alarak, onları biran önce gerçekleştirmeye çalışmaktır. Sefalete, açılığa, yoksulluğa ve haksızlıklara sistemi olarak göz yumma sonucunda demokrasi, kitlelerin gazabına kurban giderse, sosyal adalete düşman olan ve olumlu sosyal akımları durdurmak için her türlü gayriemeşru vasıtalara başvuran gözü dönmüş'er, bu akibetin manen hem bas so-

rumlusu ve hem de baş kurbanı olurlar. Şu halde, sosyal adalet düşmanlarının mahut tutumları, toplumun zararına olduğu kadar, bizzat kendilerinin de aleyhinedir. Oysa ki, sosyal adaletin gerekiirdiği çözümler için varlıklı kimse'erin katlandığı sedakârlık, «refah sigortasının primi» sayılmak gerekir. Sigortanın güvenliğine kavuşturmak isteyenler onun primini seve seve ödemeliidirler!

var, kurt var!» diye bağırmaya üçüncü defa
sında kimse'nin inanmadığı gibi.

Özel teşebbüsü komünistler!

Bazı şef insanlar ve hele demagoji söyleşisinde sosyal akımları gölgelemek isteyen kurnaz politikacılar, sık sık şu soruyu ortaya atmaktadır: «Peki amma, sosyalist olduğunu söyleyen ve açığa vurduğu fikirlerde sadece sosyalistlik çerçevesi içinde kalan bazı kimselerin, gerçekle komünist olmaları, fakat komünistlik yasak olduğundan «sosyalistlik» klığı altında fikirlerini *gizlemeleri*, mümkün değil midir?» Evet şüphesiz ki, sosyalist oğluğunu söyleyen ve sadece sosyalist fikirleri içeri silen kişiler arasında dahil komünistler bulunabilir. Ancak bunların «yisi», «nurcu» olduğunu söyleyen ve «nurculuk-propagandası» yapar görünen veya «faşist» ve «ırkçı» görüşleri savunan, ya-hut «özel teşebbüsçü» olduğunu söyleyerek «faşizm» ve «liberalizm» propagandası yapar görünen (yani bu kılıklara girmiş olan) komünistlerin sayısında da daha fazla değildir!.. Hattâ yeraltı faaliyeti yapmak zorunluğunda olan komünistler, üzerlerine şüphe çeken fikirler açıklamaktansa, çok kere «nurcu» veya «faşist» ya-hut «özel teşebbüsçü» kışvesine bürünmeyi tercih ederler. Bu gerçek, yıllarca önce —sosyalizme yüzlerce kilometre uzakta olan— Bayar tarafından bille, en kesin surette belirlenmiştir. Ve son yillardan beri, komünistlerin en şiddetle mücadele ettiği siyasi akım, sosyalistluktur. Çünkü sosyalistlerin ve sosyalizmin yayıldığı toplumlarda komünizmin sansı sıfır'a düşmektedir.

yapılacak propaganda»nın en etkili olanını teşkil eder.

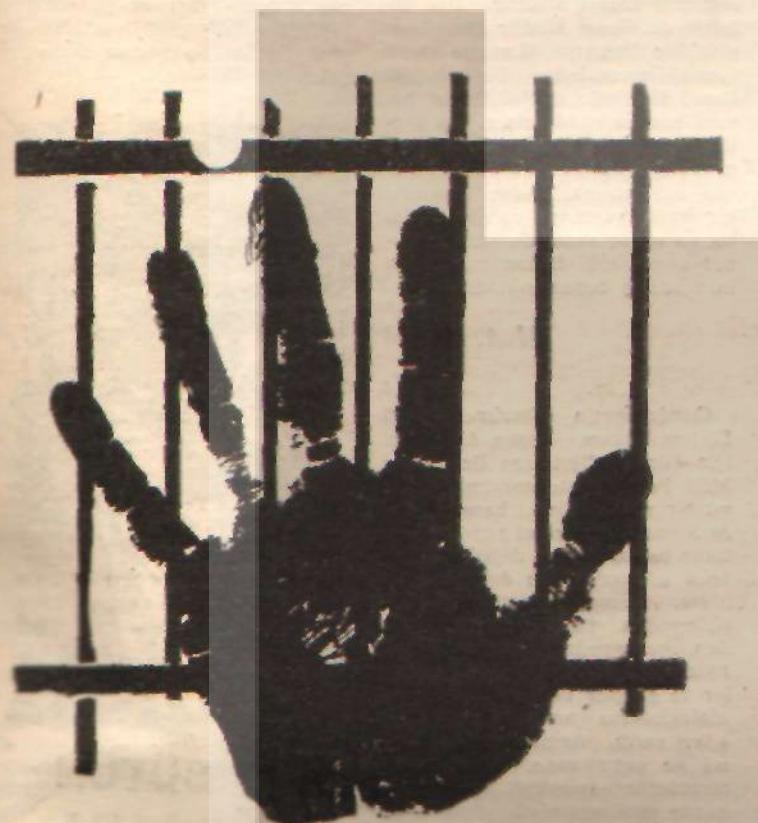
Nihayet, sosyal zihniyelilerin insanların ve sosyalistlerin dahi komünist olarak damgalanmasının adet haline geldiği bir toplantıda, vicdanlı kimseler, «komünistlik ithamını artık ciddiye almaz olurlar ki, bu halde ile, «gerçek komünistlerin dahi komünistliğine» kimse inanmaz olur! «Malum ya, aklı başında herkes, bozuklukları, aksaklıları birleştiren kişi komünisttir!» denilip gelir; ve böylece gerçek komünistler karışışdırırken, teki gösterilmek olur. «Kurt

Sosyal adalet düşmanları ve «fikirle değil
beş parmağındaki kara ile (iftira silahı ile)
çalışmaya alışmış olan siyaset madrabazları
ve yobalar», kendileri için dahi bu derece
zararlı olan sonuçları yaratacak bir yoldan
artık vaz geçmeli kendi oturdukları dağ kes-
mek aptallığını olsun gösternelidirler.
Amma ne yazık ki, başka türlü düşünenle-
ri ve hele kişisel çıkarlarını gölgeleyenleri,
her aractan faydalananlar en kısa yolda ve
kolayca temizleme (yanı Makyavelist metod-
lardan faydalana) iptilâsi, bazı «ağaları»,
«aynı siyasi partiden o'an fakat sosyal adalet
için didinden kışkırtıcı, bile karalamaya sürük-
lemektedir. Bunun bir çok misaliine gü-
zel Antalya'mızda dahi rastlamaktayız. Top-
rak reformunu istemiyen her partiden dar
kafalı toprak veya siyaset ağaları veya o
ağaların daha akılsız ve zavallı yardımçıları,
Anayasamın öngördüğü çözümü savunan re-
formcuları (sosyal adaletçileri), gizlidene, gi-
riye —amma durmadan— tekelemek için an-
gılı calışmaktadır.

Suru bilmeli diller ki, insanların doğduğu günden buyana, «iftira silâhi» kişilerin başına çok dert açmış, «iftira ediniz, ittifâ ediniz, ne olsa bir iz bırakır» diye düşünenlerin meşâneşleri, sayısız insanın acılarına sebep olmuştur ama, iftira silâhi sayesinde hic bir haklı dâva (toprak reformu ve sosyal adaleti diğer gerekeleri) kuşaklar boyunca önlenememiştir. Türkiye'de de önemlilikte olacaktır! Gönül ister ki, hâlkının ve hukukun en kötü hareketi saydığı bir tutumdan (iftiradan) medet umanlar, hiç değilse akıllarını biraz kullanarak, gâlikleri yanlış ve pek zararlı yola artık son verseler de, Demokrasimizin tam mânasıyla sousuzlaşmasına sebep olmasalar.

Iftiraya hedef olan Idealist insanların tutumunu gelince: Bunlar, gitilkçe şıretlesen iftiracılara cevap vermeye bile təcəzzül etmemekle, kanaatimizca áşlı fakat pratik olmayan bir yo. tutmaktadır. Zira karşılaşılardaki yaratıklar bu kadar ince yüksek bir dilden anlayacak mayadan deñildirler. Bunlar, tuttukları içrgen yoldan uzaklaştırmanın çaresi, onları enselerinden yakalayıp ádil Türk mahkemelerinin önüne götürmektir. Hasmı hile ile saf diş etmeye alışmış olan bu kişiler, iftiranın kendileri içün zararı olabileceğini anlamadırlar ki, sosyal ve siyasi hayatınızı zehirleyen iptilədən vaz geçəbil-sinler.

Bu yazı, Antalya Kültür Derneği'nin hazırladığı «Tarih ve Güneş» adlı yıldızlıkta da yayımlanmıştır.

Basın nereye gidiyor?

Türk Basımında hemen sona hiç gelmeyen ve ikide bir tek-
kesanın bir deyim vardır: Hamle.. Bakarsınız gazetelerde ikide
veya eyen hamlemez başlığı altında bir takım yeniliklerin habe-
si verilir. Ardından da yenilikler gelir. Bunları bazıı gerçek-
lik yeniliktir, bazıı da sıradan herhangi bir tefrika, ya da bir ro-
nundur.

Geride bıraktığımız hafta da Türk Basının özellikle «Büyükler» diye anılan gazeteleri için bir hamle haftası oldu. Her gazete içinde bir takım hamleler yaptı. Daha yapmaya devam edecekler de var.

Gazeteler nİYE SIK SIK BIR TAKIM HAMLELER YAPMAK ZORUNDALAR. NİYE SIK SIK, BIR TAKIM GERÇEKLEN PĀHĀT TEŞEBBÜSLERE GİREBİLEKEDİRLER? BUNLARI, HERGÜN 25 KURUŞ VEREREK BIR GAZETE ALAN MI BE GAZETE OKUDOĞU İÇİN DE BASIN VE GAZETECİLİK HAKKINDA İYİ ÜLKELƏRİN VAR OLDUĞUNU SANAN OKUYUNCULARIN AÇIKLIKLA BİLMESİ İMKĀN YOKTUR. HATTA BUNLARI, ÖZELLİKLE BU MESEFƏLƏRDE UĞRAŞMAŞIĆI HERHANGI BİR GAZETECİNİN DAHLI BİLMESİNE İMKĀN YOKTUR. Bu
vəzifəsini Türkçədə de bir uzmanlık işi olmaya başlamıştır.

Türk basınından bugün kiyasla bir savaş vardır. Hem de dün
kişin坎lı, mala ve cana kadar uzanan bir savaş. Ama bu hiç
su yüzüne ve hele gazete sütunlarına aksemez. Ak-
takile, sıradan okuyucunun bunu satırların arasındakı gizli
gözlemeyle bulup çıkarmasına imkân yoktur. Falan ya da filan
de çakan «Yeni hamleler» isimli basının iç bünyesinde bir
şey sözdeyidir. Bu savaş çokgunkulukla bir iki gazeteye, nadiren de
bir gazetelere karşıdır.

Sonuç, ayının son haftasında bir takım büyük gazetelerin haber başlığında birden yer alan «Hamle» İlânlarının bir genel savaş ilâzımı söyleyebilir. Türk basınında 1950'den ve 1960'tan sonra ikinci genel savaş verilmiştir. Her ikisi savaş da, Türk basınındaki bir takım gazetelerin girmesine, bir takım gazetelerin büyümeye, bir konumun da batmasına ve yok olmasına yol açmıştır. Daha Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında ve sonrasında bir takım devletlerin doğması, bir takım devletlerin yok

İkinci Dünya Savaşı sonrası, büyük kitlelerin katıldığı büyük kutbu ayırmıştır. Büyük basın ve küçük basın da 1960 savaştan sonra bu ayrılış İstanbul dibe olmuştur. 1960 dan sonra ise, İstanbul

basınandan bir takım gazeteler de sırasıyla küçük gazeteler arasında itilmi^ş ve başlangıçta «Beş Büyükler» denilen beş büyük İstanbul gazetesi, — Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet, Akşam ve Yeni Sabah — ayrı bir kutup teskil etmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşından sonra, savaşın galipleri olarak sırvilen beş büyükler arasında, tipki İkinci Dünya Savaşından sonra olduğu gibi kısa bir dostluk ve sarmış dolaşık havası esmiş, ardından da bir soğuk harp başlamıştır. 1960 dan bu yana sürüp giden bu soğuk harbin ilk kurbanı Beş Bilyüklere bitti olmus. Yeni Sabah gazetesi kapanmak durumunda kalmıştır. Kapanmak sorundan kalmazdan bir hayli zaman önce de dilden devletleri arasındaki feza yarısının bir benzeri olan tıraj yarısında sırasını Tercümana kaptırmıştır.

1963 yılında soğuk harbin alabildiğine sertleşmesi, gazeteleinin gazete iç bünyesinde ve muhtevasında yaptıkları hamlelerin yanı sıra, gazete sayfalarını artırmaları yüzünden olmuştur. İlk olarak **Hürriyet** sayfalarının ardından sekize çıkarmıştır. Başlangıçta bu davranışın bir dellik ve intihar olarak yasflandıran öteki gazeteler kısa aralarda bu yarışa girmek zorunda kalmışlardır. Şimdi artık **Cumhuriyet**, **Milletiyet**, **Aksam**, **Tercüman**, **Son Havadis**, **Yeni Gazete**, **Uluslararası**, **Dünya**, **Yeni İstanbul** her gün sekiz sayfa çikan gazetelerdir. İşte Beş Büyüklerin arasında olduğu halde **Yeni Sabah**'ı kapannmayı mecbur eden bu yarıştır.

Soguk harbin kizicik kurbanları pek çoktur, Tanin, Tavvir, Havadis, Son Posta, Zaman, Hergün, Hür Vatan, Hareket, Vakit, Ankarada Kudret, Oncü, Hakimiyet, Hakikat, Kuvvet, Yeni Ses, Ekipres, Resimli Posta vs..

Şubatının sonundan birden bire nadir sırhaya dokulen ve soğuk harpten sıcak savaşa dönen hamlelerde ise artık küçük basının adı bile edilmemektedir. Şubat savaşına katılanlar başa güreşmektedirler. Bunlar da sırasıyla Hürriyet, Milliyet, Akşam ve Cumhuriyet'tir. Basının bu savasını Kırkpınar güreşlerine benzetirsek, satış itibarıyla büyüklerin arasına girebildiği halde Terfilmanı bilé «Büyük Orta» ya da «Baş altı» nda saymak gerekmektedir. Yanı başında tırajdı altıncı gelen Son Havadis vardır. Yeni İstanbul, Ulus, Dünya, İzmir'in Demokrat İzmir, Yeni Asır, Ege Ekspres, Ankaranın Adalet, Zafer gibi gazeteleri ise bu klasmanda olsa olsa destede yada küçük ortada falan güreşmektedirler. Ustalık de bunların çoğunluğu bu güreşlerde son nefesini verecek durumdadırlar.

Ilhami Soysal

siyasi notlar

Radyo meselesi

Dördüncü Koalisyon Hükümetinin programı hazırlanırken, koalisyonun Böülübaşı kanadı bir «radyo meselesi» ortaya attı ve bu meseleinin bombası, Başbakan Urgüpü, Millet Meclisinde konuşusundan sonra yine Böülübaşı tarafından patlatıldı.

Lider, Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun (TRT) tarafsız olmadığını ileri sürüyor, «Muhtar olmak demek, devlete karşı hali isyanda olmak denek değildir.» diye bağıryordu. Bu olay, 26 Şubatta Millet Meclisinde cereyan eden, meseleinin gerçek yüzünü bilmeyenler doğrusu hayrete düşüdü. Böülübaşı'nu bu telsizi neyi ve devlete karşı isyan halinde olanlar kimlere?

Dört partinin lideri, Suat Hayri Urgüpü'nün başkanlığında toplamda koltuk pazarlığı yaptığı günlerde, Millet Partisinin Genel Başkanı Osman Böülübaşı, Turizm ve Tanıtma Bakanlığını üzerinde ısrar etti. Aşında bu Bakanlığı CKMP'iler talep ediyor, bunun kendilerine bırakılmasını oldukça nazik bir ifsılıp içinde ileri sürüyorlardı. Fakat, Böülübaşı, «Turizm Bakanlığı da, Turizm Bakanlığı» diye tutturdu ve bunda elmasikeri isteyen bir çocuk gibi israr etti.

ERZURUMDA ÖLÜM VAR

Ayperi Akalan

Okumuş efendiler, kültürlü hamurlar! Hayal gücünden yoksunluk hatırı gelmez sizler için. Yahya Kemal «İnsan hayal ettiği müddetçe yaşar» dediğinde elbette kıvanç duyu yürekleriniz. Nice şairlerin mısralarında en ince hayallerin en ucuçu blişimlerinde kapıp koyverdiniz kendinizi. Hayal edin beyler, hayal edin olana gúcümüze simdi.. Erzurum köyleri kar altındadır. Dört yüz sarasın bir karanlık bir amansız rüzgardır. Tek gözlü köy evlerinde sabahadek yamvor yetersiz, işli ıskılar.. Evlerde umutsuzluk, evlerde acı, evlerde ölüm. Küçük elleri çırpinarak can çekiyor, peşpeş ölüyorlar nasipstzocuklar. Çocuklar sisika, bakımsız. Çocuklar çaresiz, gıdasız. Çocuklar hasta, Çocuklar ihli. Birakılmış, unutulmuş çocukların Böülübüklere gibi çocuklar. Handı su öksürse meraklınlardan, biraz solsa içimizin titrediği çocukların gibi çocuklar...

Okumuş efendiler, kültürlü hamurlar! Akıllısanızdır mutlak. Çok isittik, zerreleri akımda, kâğıtla eleştirişiniz sizler. Ola ki «Köyde çocuk ölümünün lâfi mi olur», «Köy kadınu alımsızdır bebeleri doğurup doğurup ölümlerini görmeye» derler. Aman efendiler etmeye!.. Sizlerden öğrendi: Ne demisler, «Köpekler ancı olmasının demisler.. Erzurum köylerinde soğumus, ölü yanıkların üstünde dökülüyorken kanlı gözyoşları. Saçlarını yiyor azalar.. Olu sayısına dört yüz vardi varacak. Saçını yolanlardan biri olsun! Sebebé gözün kör olsun, ocağını yileşsin sebebé» diyecek.. Sebebé kızamık değil.. Açıkk faktirlik, çaresizlik, bırakılmışlık, sömürülümlük sebebé.. Erzurum köylerinde, karm ortasında, ayaga kalktı dinellyor sebebé. Sebebé, gözlerlerinden içinde bakıyor.. Sebebé ağzını açtı avaz avaz haykırıyor kendini.. Türkîn'in tüm insanlarını insanca yaşamaktan alakoyanlar, toplumun çakarlarını, halkın çakarlarını kişi-se çakarları için yalayıp yılanlar, topraksaza toprak vermeyenler, işbirlikçiler, kökü dışarda is adamları, çirkin politikacılar, iki ufakçı Çemberler, yalan söyleyenler, yalan söyletenler, uyutmak için gerili, karanlığı artıranlar, uyandırmayanlar, gerçek yurtseverler, halkseverler, gerçekleri söyleyenleri dokuz köyden kovmaya yellenen yüreksizler, yurdum olanaklarını yüz kizartıcı anlaşmalarla satılığa çikaranlar, sayların, hesapların somut tanıklığını bile bile görmemekten gelenlerdir sebebé..

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında böylesine sebepler, sonuclarıyla bir arada olmadan kızmak can alamaz.. Bu sebepleri ortadan kaldırımdan, halkın coğuluğuna, köylü canlara insanca uygurca yaşamamış olanakları verilmeden, bu olanakları getirecek toplumcu dönemin yolu sağlanmadan da kızmamış asası bulunamaz.

Bizler öldürdük onları.. Sebebé olduk.. Hepimiz sorumluyuz.. Okumuş efendiler, kültürlü hanımlar yitirin uykularınızı.. Erzurumda ölüm var. Bize yüzümüzden..

Osman Böülübaşı
Radyoya taktı

İstifa haberinin ertesi gün gazetelerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazetelerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Demeçlerinde bu konuya da önemle bir yer ayırmışlardır.

Istifa haberinin ertesi gün gazete-

lerde çıktı, Böülübaşı'nu iki senatör Böülübaşı'ni itham eden birer demeç vererek istifa etti. Bu iki senatör, Vehbi Koç'un adamı, meslek General Elektrikçi Orhan Alp'in partiden ve M.P. kontenjanından Bayındırılk Bakanlığına getirilmesini tasvip etmemişlerdi. Deme

BATICILIK, ULUSÇULUK VE TOPLUMSAL DEVRİMLER IV

Namık Kemal'e Övgü

Niyazi BERKES

VI. Tanzimata karşı tepkiler

Tanzimat bauluşmasına karşı çıkan ilk tepki, yani «Kuleli Vakası»nın temsil ettiği ilk siyasi hareket «biz» anlayışı üzerine karışık ve dolaşık ta olsa yeni bir şeyler sezilmeye başladığını gösternmekle beraber bu batiçılığa karşı ne Osmanlılığı ne de İslâmcılığı yansıtır. Çünkü «biz» kavramı henüz belirli bir kavram haline gelmiş değildi. Bugünün kuşaklarına bugünün Türk ulusallığını tabii bir yol olarak anlayan bizim kuşaklarımıza bunun böyle olması yadigaracak bir şeydir. Ama gerçek sudur ki ondokuzuncu yüzyıl ortasında bizim cedlerimizde ulusal birlik kavramı yoktu.

Türklerde geleneksel olarak ırk, din, kan, şeçere, hatta dili birliği toplumsal birlik temeli olmamıştır. Türkler bunların hepsinde tekçiliği değil, coğuluğu kabul ettiklerinden toplumsal birliklerinin temeli ya zenaat birliği ya da devlet birliği olmuştur. Türk tarihi en çok bu iki kavramla varolmuştur. Türkler hiç bir zaman teokrasi, aristokrasi, ırkçılık rejimleri kuramamışlardır. Devlet birliği kurmadıkları zamanlar coğunlukla hayvancılık, çiftçilik, zenaatçılık birimleri ve kardeşlikleri halinde yaşamışlar, devlet kurdukları zaman da ne ırk prensibine ne de kan veya din prensipine yer vermemişlerdir. Onsekizinci yüzyıldan öncesi Osmanlı devleti bunun en son örneklerinden biridir.

Bu açıdan Türkler gerçekten tarihin en dikkate değer, dünyadan en medeni ve finansal toplumlarını kuran insanlardır. Fakat bu özellikleri onları iki olay karşısında çok kritik bir duruma düşürür. Birinci, ekonomik hayatları sarsıldıktı zaman, diğer asırları sarsıldığı zamanıdır.

Ekonomineri ve devletleri yıkıldı mı
dardadığın, perşen, yönsiz bir hale gelirler.
Bugün de buna benzer bir durumdayız.
Onyedinci yüzyılda onsekizinci yüzyılın ilk yarısında Osmanlı Türkiliğü bu iki yandan çok darbelendi ve evelce kulaçlığı bir teşbihe bayaırursak, onsekizinci yüzyıl sonundan ondokuzuncu yüzyılın ilk ceyreğinde sonuna kadar süren bir koma haline girdi. Bu süre içinde eski Osmanlı toplumunun ekonomik ve politik düzeni alfabı bulruk oldu; kişiler ne oluklarını bilemez oldular.

Ancak Mahmut II zamanında, Napol-
yon savaşlarının İngiltere yönüne çevril-
mesi ile bir mucize kabiliinden bu halin
sonucu olan Batı peygâhından kurtul-
ma mümkün olunca, toplum bu koma ha-
linden çıkış tekrar bir devlet olarak di-
rişmeye muvaffak oldu; bunda yavaş ya-
way bir yeni «biz» kavramı belirmeğe
başladı. Ondokuzuncu yüzyıl ortasında
bu henüz vezi yetişcesizdir.

JON TURKLERİN TÜRKÜĞÜ

Durumu anlatmak için, Abdulhamit sultanında Avrupa'da bulunan bir Jön Türk'ün anılarında naklettiği bir hikayeyi söyleyelim. Bir kaç arkadaşı ile Paris'te bir kütüphaneye giderler. Oraya beşan memur veya müdür, bunlar ilgili

- Se infermiş. Nişaneyet bir gün sormos;
— Siz nesniniz? demiş. Bizimkiler
bağışıklar. Hepsi birden:
— Müslümanız demisler. Fragtsz;
— Bu sizin dininiz. Milliyetiziz ne?
Bulmaklar cevap vermişler;
— Biz Osmanlıyız, demisler. Adam
göre tatmin olunmamış;
— Bu sizin tâbiliyetiniz. Fakat mîl

— Bakın, demis, suradakini görüyor musun? Ona sordum, «Ermeniyim» dedi. Bir de surda oturan var; o da Rum diye söyledi. Siz de Rum veya Ermeni olamaksunuz ya!

— İşte o zaman Türk olduğum aklı

kunda Türk geleneğine uygun örgütsel bir

«DİZ» KAVRAMI YOKTUR. MÜSLÜMANI ÜMİMET
DEĞİŞ KİŞİ DE OLABİLİR, ÜZ MİLYON KİŞİ DE, BIR
DEVLET BİRMİ OLMAKLA ŞART DEĞİLDİR.
O ZAMAN «MİLLET» DİYE YALNIZ MÜSLÜMAN
OLMAYAN KİŞİLERİN DIN TOPLUMUNA DENİRİ.

Müslüman Türk'ün örgütsel bir varlığı ancak devlet çerçevesi içinde mümkündür. Bu örgütse topum olarak devlet, İslâm hukukundan değil, Türk «kanun»u, gelenekinden doğmuş bir seydir. İslâm hukuku sadece insanların arasındaki bireysel münasebetlerle ilgiliidir.

MÜSLUMAN TOPLULUKLARININ DÜNYA GENELİNDEN İZLENİMİ

SÖMURGELEŞMESİ 9
Müslüman Türk'ün Osmanlı devletinin ekonomik birimleri ve siyasi temeli dar-

belenmeye başlayınca seriatçılardan ortaya çıkararak, birey hukukundan başka bir şey olmayan İslâm seriatı ile örgütsel Türk toplumunu kurtaracağız iddiası ile onu daha da dağıtmaya sebep oldular; devlet *biziğinde* yoksun seriat'a kalmış bir top lumenlarındaki idare kolaylıkla Batı peyki haline geldi. Bağımsız bir devlet altında bir millet olma biziğinden yoksun her Müslüman toplumu, Batı'nın ya peyki olmuş, ya da tüm esiri haline gelmiştir. Batı'nın ekonomik ve siyasi kudreti karşısında bu toplumlar param parça olmuşlardır. Bunun en feci misalini Hint toplumu vermişdir. Moğol İmparatorluğunda Hindular zaten bun dan yoksundular; fakat bu İmparatorluğun bozulması ile Müslümanlar da ovalara yayılmış kızular hâline gelmişler; hiç bir

yayınımı kazandı name geldi, işte bu örgütSEL BİZLİKLERİ ve BİRLİKLERİ olmadıGİDİN, Batı'nın önÜnde SAPIR SAPIR DÖKÜLDÜLER. Müslümanlıklar, şerİata baĞlılıklar çok kavi olduğunu halde bunun onlara fAYDASI DEĞİL ZARARI OLDU. Endonezya'daR BUNDAN DA DAHA KÖTÜ DURUMA DÜŞTÜLER; cÜNKÜ ONLARAN UFAK UFAK SULTANLARIKLER birer birer Hollanda kuklaSI HALINE GE'DİKTE, SONRA, MİLYONLARCA İNSAN Hollanda EKONOMİSİNİN ÖNÜNDE MUazzAM BİR KOYUN SÜRLÜSİ HALİNE GELDİ. ULUSAL BİR LİK SUURU O KADAR YOK EDİLDİ Kİ, BU KOCA MILLET HALÂ BUGÜN BİLE KENDİNİ BULAMIYOR. Bu MISALLERE KARŞIT MISAL OLARAK sadece Japon toplumunu zikredeceğim. Batı, bu toplumu, örgütSEL BİR TOPLUM OLARAK KARŞIYASINDA KAYA gibİ BULDUZ; BÜ TOPLUM Batı'dan İSTEDİĞİ ELİNE GEÇİRİP KULLANMA HATTA İSTİHSA EŞME MARİFETİNİ göSTERDİ.

NAMIK KEMAL'İN OSMANLI MILLIYETÇILIGI

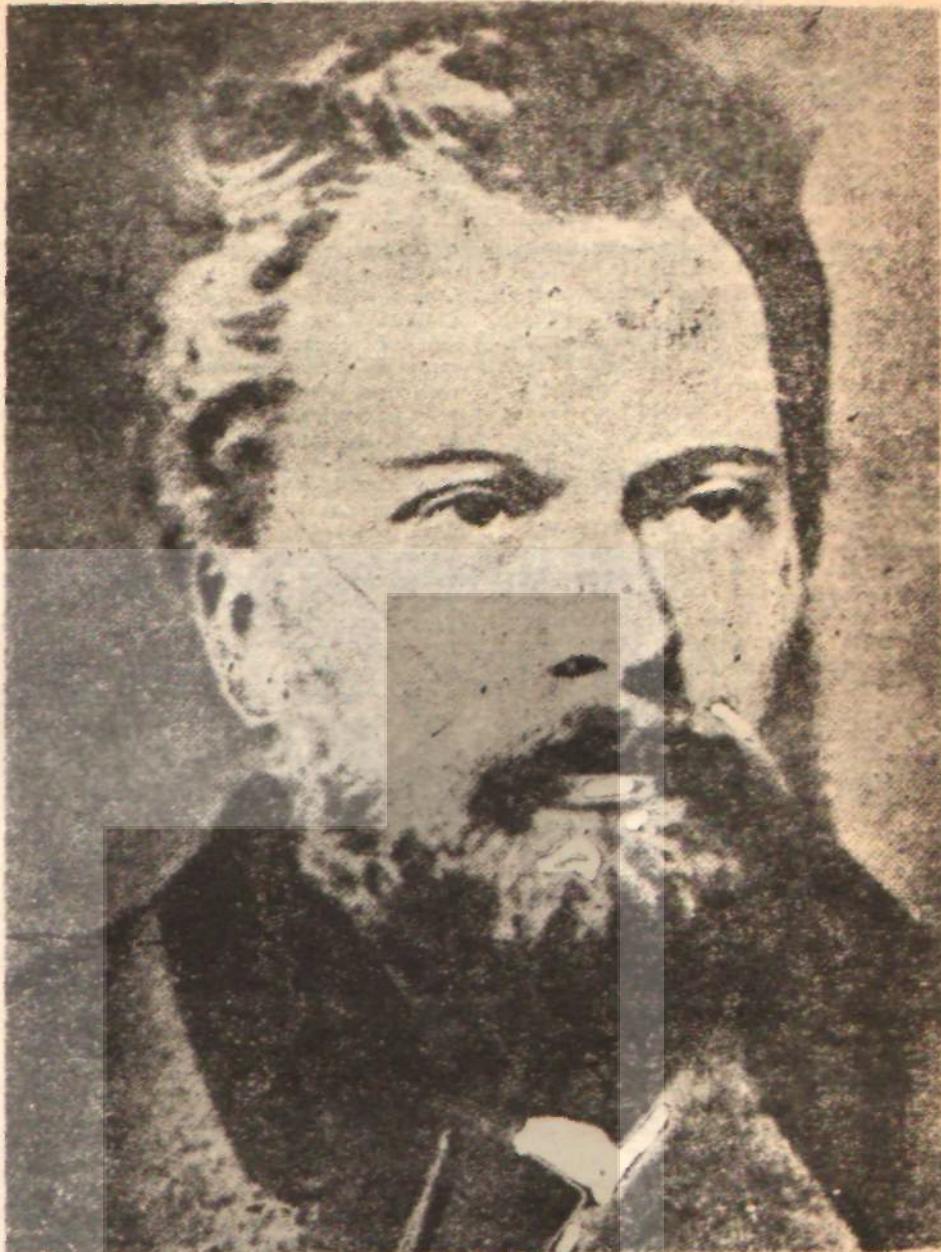
Osmanni-Türk toplumu kuvvetli devlet geleneği sayesinde yukarıdaki misaller haline gelmekten kurtuldu.

Bununla beraber orada bile Tanzimatın peykçiliğe dejener olusuna karşı uyanan ilk *tepkide* Osmanlılıktan ziyade Müslümanlık vardır. Çünkü bu tepkilerin bir kısmı Batı peyki haline gelen devlete karşı olmakla beraber daha önemli kısmı Hristiyan, yani Batı peykçiligidenden asıl faydalanan «millet» lere karşı idi.

Fakat, şimdi görüşlerini ele alacağımız, modern çağımızın gerçek ilk düşüncüsü olan bir vataşseverin elinde bu İslâm-Osmanlı unsurlarının yoğunlaşmasından batıcılığa karşı yenil bir «biz» anlayışına doğru ilk adım atılmış oldu. Bu düşünür Namık Kemal'dir. O, Tanzimat siyasetinin mahsülü olan Osmanlı kavramını alıp ondan, tabir caizse, bir Osmanlılık Milliyetçiliği yaratmış adamdır. Onun için, önce onun zamanındaki bazı olayları gözden geçirdikten sonra, Namık Kemal'in Ban, Bâtilfîlâma, Biz ve Bâleme ve Toplumsal Değişim veya «terakkî» hakkındaki fikirlerinin eleştirmesine geçeceğiz. Unutmayın ki, geçmişteki büyük adamların fikirlerini eleştirmek, bir «put yokma» işi değildir. Tarihte insanların fikirleri duraksız bir olum halindedir; onun için Namık Kemal'in fikirlerini eleştirmek onu yokmak ya da kökülemek değil, toplum ve düşünür tarihimizin geçirdiği oluşumun dönemlerini tamamak demek-

MENDERES MODELL REFAH

Namık Kemal'in bizim asla unutmadığımız büyülüüğü, bizde Menderes modeli Batiçığa ilk karşı gelen ve buna karşılık bir milliyetçilik şururu yaratmağa çalışan adam olmasındadır. Bu çesit bağıtlılığın toplumun ekonomik temelciliğini ve örgütlerini yalnız göktermeye kalmayıp onların yerine yeşillerinin gelişmesine imkân vermediğini de ilk gö

Sen nur içinde yat, Namık Kemal; seni hiç bir zaman unutmuyacağız. Fakat bil ki biz hâlâ senin bıraktığın yerdeyiz. O çok istediğin, o okadarı ile kanaat ettiğin birey özgürlüğünü bile, senin zamanından beri nice anayasalar yapıldığı halde, hâlâ elde edemedik. O senin çok istediğin Batı boyunduruşundan kurtuluşu, senin adını taşıyan birinin önderliği altında gerçekleştirdiğimiz halde bir kere daha senin o kadar tenkit ettiğin Tanzimat paşalarının yeni kopyalarının ihaneti yüzünden gene vitirdik.

ren ve anlayan odur. Batı'nın kukları haline gelmiş hiç bir toplum bu halden çıkmak için kendine çekidüzen verecek reformlar yapamamıştır. Yapamadığı için bu halden kurtulmak için ulusal bir savaş kazandıktan sonra bu gelişmeme haline ancak devrimsel değişimler yaparak girmek zorunda kalmışlardır.

Namık Kemal'zi karşı geldiği durum başlangıçları Tanzimatın ilanından bir yıl öncesine gider. 1838'de Londra'da uzun müzakerelerden sonra, aslen Misir valisinin karşı İngiltere ile ittifak isteme şekilde başlayan bir iş aefâde bir ticeret anlaşması ile sonuçlanmıştır. Ingiltere kesin olarak böyle bir ittifaka yanaşmadı. Bunun yerine bir ticaret anlaşması yapmakta ne var? diyeceksiniz. Bu, pek olağan bir şey; ama bu 1838'de olsun, o olağanlara hiç benzemiyor. Bu mes'um olay üzerine yazacak çok şey var, ama burada yer yok.

JAPONNA NE BI

JAPONYA VE BİZ
Oruç yıl içinde bu anlaşmanın neler
estigini anlamak isterseniz Namık Ke-
mali'nin yazıklarını okuyun. Dünyanın bir
yerinde görülmedik bir liberalizm re-
mi başlayınca Avrupa ekonomisi bir
gibi geldi. Menderes modeli "gör-
refah" başladı. Gene aynı dönüm
zim gibi batı meselesi ile ug-
lar, teşvise kapiları, pence
kapatarak, kemeleri
devletçilik siyaseti
ten itibaren yospar-
yılın sonlarına doğru
runda bir endü-
di. Reşit Paşa
köprüyü
devlet
bu

...nur, yoksa ikisi birlikte mi olur, birlikte gibi onlar yapısınlar» dediler, **modern modeli** görülmek refah devleti perdi yabancı özel teşebbüsçülük refahının insafına havale ettiler. Tipki bu gibi olsuğu gibi, sadece hacim ve kemiyet farkı var.

NAMIK KEMAL'İN BATI ANLAYIŞI

Namık Kemal'in hâcüm ettiği sey, böyle sonuçlar yaratılan Menderes modeli batı medeniyetçiliğidir. Böyle bir durumda olan bir düşünür, ister istemez; «Batı nedir?», «Batılılaşmanın nasıl olur?», «Batı karşısında biz neyiz?», «Toplumun yenilenmesi, terakkisi nasıl mümkündür?» sorularıyla karşılaşır. Bu bakımdan o bizde «Batiçilik, Ulusçuluk ve Toplumsal Devrim» sorusunu ilk ele alan adımadır.

Onda, aynı zamanda, ilk defa olarak batiçilik ve bircilik kontrastının ve ikiliginin doğusunu, böyle bir kontrastın meydana gelmesi yüzündeki toplumsal değişim ve kalkınma davranışının olumsuz, hatta muhafazacı yönü çevrelinin ilk örneğini gösterceğiz. İleride göreceğimiz gibi, Atatürk münescen, daha sonraki kuşaklarda gelen başlıca düşünürlerimiz hep bu ikiliğe ve olumsuzluğa düşmüştürler.

Namık Kemal'in düşüncisinin dokusu hakkında bir fikir vermek için önce Avrupa uygarlığını antatan yazılarından birinin özettini vermek isterim. Meşhur «Terakkî» adlı yazısında söyle anlatır:

«Gökerdeki yıldızlardan biri gelse» der (köderdeki kendini kasdediyor) «ve bu mahlûk Avrupayı görse, insan gücünün yarattığı eserler onu hayrefler içinde bırakacaktır. Yâni Londra'da görevdeki harikalar aklına korku verecektir» diyecek bu harikaları birebire anlatır: «Parlamento, mahkemeler, okullar, ticaret, hayvanat bahçeleri, rasathaneler, kütüphaneler tiyatrolar, basın (Bunlar, o zaman hiç biri bize olmayan şeyler). Peki, bunları yaratın sebepler nedir? Suriyi sayar: Özgürlik (hürriyet), eşitlik (müsavat), iş bölüm, ekonomi bilimi, buhar kuvveti, elektrik. Bu kıldeleler ya aracalar sayesinde insan medenî memleketlerde tabiatı hükmü altına almıştır, terakki yolunu bulmuştur. Fikirler esasına ve bilime önemini, refah dünyası yaratılmıştır.

Namık Kemal'in anlatıldığı bu Avrupa medeniyetini ve terakkisini o zaman okuyucular acaba onu nasıl belliyorlardı? Avrupada insanların çalışıyor, bilgi edinmişler, siyâseleri de akıl mı akıl; onun için özgürlük var, eşitlik var. İşte bu kadar. Namık Kemal'in Avrupa medeniyetini anlatı, kendisinde yirmi yirmi beş yıl önceki ikinci Tanzimatçının anlayışından ileriye gidememiş. Biraz tarihe gidebilirorsa da ancak Fransız Devrimine kadar. O da ona toplumsal devrimler, yanı ile gözüküyor, bu devrim sadece akılda yapılmış bir devrim olarak gözüküyor. Sonra, bu Fransada otan devrim nasıl olmuş ta Londra'da medeniyet yaratmış? Namık Kemal'ı okuyucuları, batı Avrupada daha Fransız devriminden çok öncelere giden bir toplumsal değişim olduğunu, bu medeniyet denen şeyin bu değişimine boyunca kâh yaşaş, kâh bulaş ve sarsıntı çalkalanmalarla big yap, ve örgüt değişiklikleri sonucu olarak nevdanın geldiğini öğrenmeyi.

Bu uygarlığın kendi toplumunun tarihî ve o zamanlı durum ile ilişkini ve tabii olarak ona ne münasebeti ola-

bileceğini de anlayamıyorlar. Her şey iki noktaya gelip titkıyor: Akıl veya bilim, bir de çalışma. (Say). Bu Avrupalı gerçekten soyut bir mahlûk, tipki onu görmek için göklerdeki yıldızın birinden kalkıp gelen mahlûk gibi. «Avırımdan kalkıp gezen mahlûk gibi. «Avrupa kafası», diye o zamandan bir efsane kahyör. Medeniyet bu Avrupa kafasının işi; o kafayı alıp omuzlarımızın üstünde takmadan medenileşmek mümkün değil.

Namık Kemal batı uygarlığını tarih ve toplum şartlarından o kadar soyut şekilde anlıyor ki o uygarlığın içinde cereyan eden bazı toplumsal olayları gördüğü halde bu olayları uygarlık denen şey arasında bir ilişkilik görmüyor; uygarlığın bir kafa işi olduğuna saplanmış. Gereği insan gücünden ve hatta iş bölümünden ekonomi biliminden de söz ediyor, fakat okuyucu bunlar arasında ne münasebet var göremiyor. Sözlük'te ettiği toplumsal olaylar arasında bilinmeden çok önemli seylerin üstünde basıp geçiyor da üzerinde durup bekliyor. Mesela, bu akıllara korku veren medeniyette üç önemli kusur bulduğumu kaydeder: sınıf farklıları ve imtiyazları; konsolidasyonu destekleyen mali speküasyonlar; akıl hükümlerine aykırı adet ve gelenekler. Hatta daha da ileri gidiyor: haksızlık ve zulüm de kalkmış değil, diyor; bir çok insanlar açır; siyaset coğulluğunun çatı isteklerine gider (coğuluk mu acaba?), akıl işleri da işleri karıştırılmıştır. diyor. Hatta, Avrupa düşünürlerinin ilerde bunların büyük bir devrime yol açacağından bahsettiğim söylüyor (belli ki sosyalistleri kasdediyor). Fakat bütün bunlara rağmen bunlar olsa bu uygarlığın üstünde oturduğu top'utsal rejimle onun arasında sıkı bir ilişkilik olduğunu ona anlatamıyor. Uyarlık denen Avrupa medeniyeti o kadar tarih ve toplumdan soyut bir akıl işi ki kusur diye gördüğü olaylar tuhaf tesadüfler olarak görüllüyor. Demek ki tophum ile uygarlık arasında zaruri bir ilişki yoktur. Uyarlık yapan toplum değil, bireydir. İki arasında bir ilişki söz konusu olsa bile, bunda uygarlık topluma eki yapıyor, toplum uygarlığa değil.

Demek ki onsekizinci yüzyıl sonu tarih yazarı Asım boşuna hayflanyordu. Frenklerden siyaset öğrendiği sandığı aydınlar, Fransız Devriminden, bîzdeki gericilerin açtığı Volterlik, dînsizlik suçlamaları yüzünden belki ki siyaset ve tarih görüşünde hic etkinmemişler. Bir seyler öğrenilmişse bile Osmanlı tarihinin komâ devri dediğim dönemde o da unutulmuş. Osmanlı kafası tarih suurundan yoksun ešeavâl kalmış. Onun için Namık Kemal Londra'da Karl Marx'tan bir iki blok ötede yaşarken simili Fransız Devrim'i düşünün çok daha öteki gildidili bir devirde, o düşünün tavşanın suyunun stuy gibisi kalmış ikinci üçüncü el kitaplarından onu öğrenmeye cağızyordu. Hem de tanındı sosyalistler olduğu halde. (Birinci Enternasyonale Marx'tan sonra başkanlık etmiş olan tanınmış bir sosyalist Yeni Osmanlıların hareketine ve fikirlerine yardım etmiş bir zat). Oyle olduğu halde, Yeni Osmanlıların uygarlık görüşünde toplumculuk yanı hic yoktur.

BİREYLER OKUTULURSA...

Namık Kemal'in batı uygarlığından alınacak seyler konusundaki fikirlerine gelerek bu düşünürsün sekillen etkilerini görültü. Batı uygarlığında «biz» içi önemli yalnız iki şey var: hürriyet, ay-

dinlanma. Zamanla bunlar «Kanun-u Esa-i» ve «Maarif» oldu. Yani, Anayasaya yâpılırsa, okullarda bireyler okutulursa bizde de uygarlık olacak. Avrupa uygarlığının, üstünde oturduğu toplumsal sistem biz işiglenmez. Çünkü bu sistem «biz» deki sistemde her noktada farklıdır. O, bir defa hristiyanlıktır; «biz» de ise müslümanlıktır. Onda hükümetin esası çoğuluğundan istedir; «biz» de fikihdir. Onda sınıflar vardır; «biz» de sınıf diye bir şey yoktur. «Biz» in hukuku ve devleti gibi, ablâki da farklı ve üsünlüdür. Demek ki Avrupa'da ne kadar noksantı varsa onlarda «biz» hep üstünlüdür. «Biz» de olmayan birbirin şey medeniyetidir. Avrupa yalnız burda üstünlüdür. Mesela basitleştir: eksik olan yanı Avrupadan almak.

Su halde Namık Kemal'in anlayışında batı uygarlığının karşısında olan şey yanı «biz» müslümanlık ve Osmanlı devletidir. İkisi de, batı uygarlığından olmak için çok devrimsel değişimler gerektiği akından bile geçmiyor. Anayasası işi Osmanlı devlet düzeninin başka şekilde sokulması meselesi değil, müslümanlığın ve «âtilâ» Jevrindeki Osmanlılığı düzendir. Anayasannın birbirin fazla yan yapacağı şey, birey özgürlüğünü (hürriyeti) sağlamaktır ki bu da medeniyeti almak için lâzım olduğundandır. Onun dışında Namık Kemal Tanzimatçılar bile tuhaf gelecek iddialarla bulunur.

Mesela, Tanzimatçıların kanular yapmak için Avrupa kanunlarını aktarmalarını kınar; buna karşı gereklî ve doğru tenkîd yapacağına, yanı bunların toplumsal ekonomik değişimlerini kolaylaştırarak ve dörtteç nitelikte olmaları dâvâsi açısından bu meseleye bakacağına, kalkar, ortaya: «Fikih ile her şeyi yapabilriz» gibi kocaman bir iddiâ atar. Böyle bir iddiâ ile, fikihin hem ulusal toplum olma açısından yetersizliğini, hem de uygarlığa doğru toplumsal değişimyi hazırlamak veya kolaylaştmak İşindeki yetersizliğini yanıksıca hukuk ile toplum arasındaki ilişkiliği anlamadığını açıklamış oluyor.

Fakat dahâst var: Namık Kemal'in özgürlük rejimi ile bilgi ve çalışma işi anlamında batı uygarlığını yaratacak toplumsal temeller bizde zaten var» gibi da ha da kocaman bir iddiâ var. «Biz» gürültü onu, bilinmeden, toplumsal değişim meselesinde adım adım muhafazacılığı yaklaşır. «Biz» deki üstünlüğü, batının üstünlüğünü yanı medeniyeti katarsa «terakkî yi katmeri» yapmak bile mümkün. Bu buluş, Namık Kemal'in zaman zaman costurur; «bu, hele bir olsun» der, «hele özgürlük rejimine bir de bili ve çalışmaya katalım, bakım neler yapart?». Onun «biz» i, Türk ulusal toplumu değil; batının uygarlık esareti altına girmiş olan Osmanlı İmparatorluğunun bağımsız bir İmparatorluk olmasına istiyor. Toplum ona Türk ulusu ve bağımsızlık ulusal bağımsızlık olarak gözüküyor. Osmanlılık fikrinin o kadar etkisi altındadır ki bu kadar mütevazı bir amaç ona tenezzül edilmeyecek kadar küçük gözüküyor. Hele Osmanlı İmparatorluğu camiası Avrupa devletlerinin siyasi egeyinden bir kurtulsun, bir de bireylerinin kafası Avrupa'nın «şa'saa-i medeniyeti» ile cihânsın, bakım o zaman ne büyük bir kudret olacaktır; eski Osmanlı «saïvet» inin parlak gün'eri nasıl gelecektir?

MEDENİYET CİLASI

Fakat bu olabilir miydi? Ekonomik temellerden mahrum bir emperyalizm olur mu? Bu, onun tarihî romanında

anlatıldığı insan - üstü fâziletlerin yaratıcı bir şey midir? Eski Osmanlı İslâm sisteminin en önemli iki mîsesesi, toprak rejimi ile esnaf rejimi ve bu iki temelin yaratığı olan iki askeri kuvveti, sipahi teşkilatı ile yezîceri teşkilatı, bir tarihi olarak kendisi de pek iyi bilir ki çoktan yok olmuştu. Namık Kemal bizde modern historiyografiye doğru ilk adımdır; fakat İslâmci ve Osmanlı utopiasının etkisi ile, bir de Avrupa tarihçilerine kizmasının verdiği mübâlahacılığı yüzünden ve askeri plândaki yok olusun İmparatorluk ekonomisi pâmmâdaki köklerin kendisine gösterecek toplumcu bir görüşü olmadığından top ve zırhlı Avrupa'dan silâh ile paçavraşara gömülmüş Türk halkı, onu soymakla mesgûl Ermeni sarraf, devleti Jolandırmakla mesgûl Rum banker, işsiz varlığından kâzâsiyle siyaset ve ekonomisindeki önemini sezmiye başlayan Arap, ej ele verecek tebie Osmani İmparatorluğu olarak dâvâsının karşısında celâdet göstererek diye umut besliyordur.

Bu umutla Namık Kemal bu camiâyi yaşamak için ister istemez eski dâvânin iki mîsesesini, salâhat ve hilâfeti ve onların altında yaşayan fikri ve dîni, yeni Osmanlı bireyîliğinin temelleri olarak alır. Kişi özgürlüğünden o kadar söz ettiği halde bu mîseselerin onlarla uyumlulığını görmüyor. Avrupa uygarlığında birey «sa'yü gayret»inden ve kazanma zihniyetinden, bize hâle olsun istenilenin başta geleneklerden olmakla birlikte, ona uygun olmayı istemektedir. Ekonominin tekrakları, o günün kudretinin buhar ve elektrik o'şundan o kadar söz ettiği halde Osmanlı İmparatorluğu etbos'u oda halâ gazâ ve fütuhâ etbosudur. Bunun, bilimden onu sırlıktığı sey gerçek Türk ulusal birliği ve kalkınması olmaktadır çikip padışah ve halife'nin paternalist ve dâstânî önderliği altında emperyalist bir kalkınmadır. O zaman uygarlıklaşma, gelecekel toplum düzeninde temelli değişimlerin gerektiren bir dâva olmaktan çikip bu düzenin üstüne bir Avrupa medeniyeti silâsi vurmakla yetinilecek bir iş haline gelmektedir. Uygarlaşma, toplumsal bir yoğunluk, bir evrim veya devrim dâvası değil, mîhanî bir iştir.

Bunun sonucu şudur: İki şey, yanıbatılışma ve «biz» dâvası, veya medeniyet ve Osmanlı dâvâları temelde birbirinde bağımsız iki ayrı şey olarak görülmeli başlıyor. Batı uygarlığını almanın işi müslüman toplumun serisi, fikri, hâfesî ve medresesi ile olduğu gibi kalmasına engej değildir. Yenilenme saâde bunların üstünde bir medeniyet silâhi verme ile mümkündür. Bu yüzde Namık Kemal'in Osmanlı idealizmini, kişilerin ulaşımıyaçağı, âdetâ İlâhi fâziletler işi olarak kahyör. Piyelerinde gördüğümüz kahramanlar bu yüzden bize real kişiler olarak gözükmez.

Bütün bunların altında Namık Kemal'in Battı'yi anlamadaki eksikliklerinin altındadır, «biz» görüşündeki muhafazacılığının, ve nihayet «terakkî» içinde ikisi arasındaki çözümü bu amâyâsının altında ondakî toplumcu görüşün yokluğunu bularuz. Demek ki ileride tekrar gôreçimiz gibi bir ikilik, bir çatışıklık bu büyük insanı, bu büyük savâcımız fâkirlerini de sakatlamıştır. Türk toplumu kadar toplumculuk görüşünden bir an uzağlaşmaması gereken başka bir toplum düşünenim: o, onun hem târihsel varoluşunun temeli, hem ulusal bütünlüğünün zaifetten düşüştürücü ilâcidir. Bireycilik Türk toplumunun zehiridir.

NAMIK KEMAL'İN OVGU

O çok savâs; o, çok iztârap çekti; o, bu memleketin kalkındığını görmede mi öleceğim diye inleye inleye gitti.

Sen nur içinde yat, Namık Kemal; sen hic bir zaman unutmayaçağın. Fakat bil ki biz halâ senin biraktığın yerdeyiz. O çok istedîsin o okadar ile kâsan ettiğin birey özgürlüğünü bile, senin zâmanından beri nice anayasalar yapıldığı halde, halâ elde edemedik. O senin çok istedîsin. Bâni boyundurduğundan kurtuluşu, senin adını taşıyan birini önderliği altında gerçekleştirliğimiz halde bir kere daha o senin o kadar tekrît ettiğin Tanzimat pasalarının yeni kopyalarının ülkesi yüzündea gene yitirdik.

Ahîyorum ki senin zamanında vardığınız görüşlerin bize göstereceği yol yeterli degilim. Sen, içinde yaşadığın şartlar altinda buna bilemezdi; senin kâyanmaz; çünkü biz onu bugün bile öğrenmemizde değiliz. Bugün o senin aklının son sözü dediğin Avrupa medeniyeti de çok değişti. Senin o kadar sevdiğin Osmanlı İmparatorluğuna, senin ölümlinden erk yil bile geçmeden, son verdi; senin Osmanlı altındaki top'anacâşına inanıldığı milletleri hallac pamuğu gibi dağıttı. Bugün o medeniyet, senin onu görsün de şâssu Jiye getirdiğin mahlûkun bulunduğu Fezâ'ya gitmek üzere; fakat biz, o medeniyetin seylesicse senin zamanında olduğundan fazla yakasabileşim değiliz.

SOSYAL YAYINLAR

SOSYALİZM NEDİR?

John Strachey — 2 lira

SOSYALİZMIN İŞİĞİNDƏ BİLİM VE DIN

M. Cachin — 2.5 Lira

L. FEUERBACH VE KLASİK ALMAN FELSEFESİSİNİN SONU

F. Engels — 3 Lira

JEAN - PAUL SARTRE VE MARKSİZM

Roger Garaudy — 3 Lira

SANAT VE SOSYALİZM

Plehanov — 6 Lira

KAPITALİST EKONOMİNİN TENKİDİ

Jean Baby — 7.5 Lira

SOSYALIST DÜŞÜNÇENİN GELİŞMESİ

F. Engels — 5 Lira

MARKSIST DÜŞÜNÇENİN TEMEL MESELELERİ

Plehanov — 10 Lira

Kitapçılarda bulunur. Ayries

Ödemeli gönderilir.

SOSYAL YAYINLARI — P.K. 716 — İstanbul

(YÖN — 02)

YEDİTEPE

YAYINLARI SUNAR:

SAMİM KOCAGÖZ: Onbinlerin Dönüşü

SAMİM KOCAGÖZ: Ahmetin Kuzuları

ORHAN KEMAL: Camâşının Kızı

ORHAN KEMAL: 72, nel Koğus

MEHMET SEYDA: Zonguldak Hikâyeleri

MEHMET SEYDA: Baggöz Etme Zamanı

MEHMET SEYDA: Oyuncağı Dükkanı

HALIKARNAS BALIKÇISI: Merhaba Akdeniz

HALIKARNAS BALIKÇISI: Yaşasın Deniz

400 Kurus
300 Kurus
300 Kurus
300 Kurus
250 Kurus
200 Kurus
200 Kurus
500 Kurus
500 Kurus

Parasız katalogumuzu isteyiniz.

YEDİTEPE Yayıncıları

P.K. 77, İstanbul

A.B.D.

Siyahların
Hürriyet
Mücadelesi

Amerikada ırk ayırmına son veren Medeni Haklar Kanunu 1964 Temmuzunda yürürlüğe girdi. Fakat yüzündür sürüp giden eşit hak mücadeleri bu kanunu sona ermiş değildir, belki de asıl şimdî başlamaktadır.

Amerikalı siyahların, ırk ayırmına karşı girişikleri mücadele, Kuzeyde ve Güneyde farklı bir durum göstermektedir. Güneyde şimdî kadar, siyahlar, kanuna belli mahallelerde yaşamaya zorlaşılmışlardır. Siyahlar, beyazların gittiği okullar yasaklanmıştır. Kuzeyde ise, ırk ayırmı kanunları yoktu. Ama yine de siyahlar, Harlem gibi bir eins gecikondu mahallelerinde toplanmışlardır. Kanun bakımından, çocukların beyzaların okudukları okullara gönçemeleri mümkündür, ama gönüremezler. Çocuklar, siyah mahallelerindeki düşük kaliteli okullara giderler. Gerek Güneyde ve gerekse Kuzeyde, siyahlar en kötü işlerde, az ücretle gahma dumurundadırlar. Câzip işler onlara kapahıdır. İş en son alımlar, fakat isten en öncə çıkarırlar. İssizlik oranı, siyahlarda, beyazlara nazaran çok daha yüksektir. Otonasyon, genellikle siyahlara ayrılan işleri kaldırıldığından, siyahlar arasında ıssızlık genişlemektedir.

Medeni Haklar Kanunu, tabii ki bu *durumda en ufak devrimlik yapamamıştır*. Bu sebepleki ki siyahların hüryet mücadeleri yine bir döneme girmiştir. Şimdî kadar mücadele, beyazlarla eşit olma dâvâsiydi. Hukuk bakımından eşitlik, ön planda geliyordu. Mücadele metodu, barıştırdı. Nobel kazanan Rahip Martin Luther King, bu tip mücadelenin lideri. King hâlen Güneyde Alabama'da hâncı yolların mücadeleri vermektedir. Barışçı lider, siyahların seçim listelerine yazılmasını sağlama çalığı için, mahalli ototeller tarafından hapsedilmiş, sonra serbest bırakılmıştır. Merkezî Hükümet ve Yüksek Mahkeme İrkçilerin Medeni Haklar Kanunu yok sayan bu tutumu karşısında son derece gevrek davranışmaktadır. Irkçılar her türlü şiddetde başvurmaktı, siyahlar siddete başvurmayı reddederek haklarını korumaya çalışmaktadır. Bu anormal durumun böylece sürüp gitmesi beklenmemektedir. Siyahlar arasında siddete karşı şiddet kullanma fikri kuvvet kazanacaktır. Nitekim bu savâğı tutum, Kuzeyde kendini göstermiştir. Genç işsizler, çok ilimli buldukları eski liderlerden ayrılmaktı, devrimci teşekkülerde toplanmaktadır. Kira ödeme grevi yapan Harlende, siyah mahallelerini sömürmen bayaz zenginlere karşı devrimci bir mücadale başlamıştır. New York Belediyesinin, siyahların devrimci uyanışından ötürük, polis zulmine başvurması, 15 yaşında James Powell'in polis tarafından öldürülmesi ve kaatil polisin serbest dolasması gerginliği artırmıştır. Bu sebeple, devrimci bir teşkül olan «Siyah Müslümanlar» güçlenmiştir. Harlendein işçileri, siddetten ürkün Rahip King gibi liderleri bırakarak, devrimci teşkülere kaymaktadır. Elijah Muhammad ve genceerde öldürülen Malcolm X, «Siyah Müslümanlar» in liderlerindendir. «Siyah Müslümanlar», Rahip King ve Martin Anderson gibi liderlerin, bayazı yolların mücadeleyle yavaş savâş beyazlarla eşit olma tezini bir hayal saymaktadır. Amerikalı siyah nüfusu, devrimci bir mücadele için toplama gâbasındadır. Malcolm X, Amerikalı siyah nüfusa inhişar ettiğe bir eins ırkçılık söylemeyecek mücadeliyi, bütün siyah derili halkın savâş saylığı için, Elijah Muhammad'ın ayrılmış ve Mekke, Kahire ve Afrika ülkeleri başkentlerini kapayan uzun bir geziden sonra, Afrika — Amerika Birliği Teskilatı kurmuştur. Böylece Amerikalı siyahların mücadeleri Afrikâda siyahları da içine alan siyah halkın savâş haline gelmiştir. Birliğin yasası, 1963 Mayısında Haberstanda kurulan Afrika Birliği

Malcolm X
Zenciler uyanıyor.

Teşkilâti yassası model alınarak hâzırlandı. Malcolm X'ın yasasıyla yer alan belli başlı İlkelere sunlardır:

1. Afrika — Amerika Birliği Teskilâti, Batı yarımadârâsında, az ücretle gahma dumurundadırlar. Câzip işler onlara kapahıdır. İş en son alımlar, fakat isten en öncə çıkarırlar. İssizlik oranı, siyahlarda, beyazlara nazaran çok daha yüksektir. Otonasyon, genellikle siyahlara ayrılan işleri kaldırıldığından, siyahlar arasında ıssızlık genişlemektedir.

2. Nefis müdafaaası: Tabiatın ilk kanunu, nefis müdafaaası hakkını kullanmalıdır. Vâbsî ve merhametsiz ırkçı gürûhun elinde oyunca olmaktan kurtulmak için kendimizi savunmamayız. Moral, taklit, aneak bir moral sistem çerçevesinde, bir halka karşı başarı sağlayabilir.

3. İnsan hakları mücadelemizde, eğitim önemli bir unsurdur. Eğitim, çocukların ve halkının kişiliklerini yeniden bulma aracıdır. Amerikan eğitim sistemi, eâniyâne şekilde bunu önemtedir. Okullarda, Amerikalı direktör, profesör istememekteyiz. Kitaplarımı kendimiz yazmamızı.

4. Amerika'da iki güç egemendir: Politik ve ekonomik güç. Afrikâlî Amerikalılar, kaderlerine hâkim olabilmek için onları liglendiren politik, ekonomik ve sosyal kararları alınlarda söz sahibi olmalıdır. Bu örgütlenmeyle mümkündür.

5. Zincirlere vurulmuş olarak Amerikâya getirildiğimizde, kültürümüz ve târihimiz tamamen yok edilmiştir. Bilmeliyiz ki târihimiz, kölelik damgasını yemekle başlamaktadır. Uygarlığın besiği olan Afrikâda gelmektedir. Beyaz üstünlüğün boyunduruşundan kurtulmak için, kültürâlî bir devrimle, geçmişimizi ve kişiliğimizi yeniden kazanmamızı.

Bu sebeple, devrimci bir teşkül olan «Siyah Müslümanlar» güçlenmiştir. Harlendein işçileri, siddetten ürkün Rahip King gibi liderleri bırakarak, devrimci teşkülere kaymaktadır. Elijah Muhammad ve genceerde öldürülen Malcolm X, «Siyah Müslümanlar» in liderlerindendir. «Siyah Müslümanlar», Rahip King ve Martin Anderson gibi liderlerin, bayazı yolların mücadeleyle yavaş savâş beyazlarla eşit olma tezini bir hayal saymaktadır. Amerikalı siyah nüfusu, devrimci bir mücadele için toplama gâbasındadır. Malcolm X, Amerikalı siyah nüfusa inhişar ettiğe bir eins ırkçılık söylemeyecek mücadeliyi, bütün siyah derili halkın savâş saylığı için, Elijah Muhammad'ın ayrılmış ve Mekke, Kahire ve Afrika ülkeleri başkentlerini kapayan uzun bir geziden sonra, Afrika — Amerika Birliği Teskilatı kurmuştur. Böylece Amerikalı siyahların mücadeleri Afrikâda siyahları da içine alan siyah halkın savâş haline gelmiştir. Birliğin yasası, 1963 Mayısında Haberstanda kurulan Afrika Birliği

nin, özüne inmektedir; Afrikâda zincirlere vurularak getirilen siyah halk, bugün de bir sömürge halkıdır ve Amerikan toplumu içinde asırı şekilde sömürülmektedir. Bu sebeple, ırkçılık ve ırk ayırmına karşı girişimî mücadede, objektif olarak, yeni bir sosyal düzen yaratmak için, Birleşik Devletlerin mevcut politik ve ekonomik organizasyonuna ve yapısına karşı açılmış bir savastır. Başka bir deyişle, Amerikalı siyahların eşitlik ve adalet savâşı, insanın insan tarafındaki sömürülmesine ve emperyalizme karşı dünya çapında gelişen büyük hareketin içinde yer almaktadır.

İSPANYA,

Universitede
grev

Fasist İspanyada ufak bir olay, bütün Madrid Üniversitesine hâkimete karşı ayaklandı. Başka konulu bir konferans serisinden yasaklanması, öğrencilerin protestosuna yol açtı. Uçû liberal katoliklerden olan dört profesör de öğrenci hareketine katıldı. Fasist hükümet, beklemediği bu muavemet üzerine profesörlerin üniversitede girmesini yasakladı ve profesörler hakkında Rektör Rios eliyle tahkikata girdi. Hareketlere öncülik eden Madrid Edebiyat Fakültesini kapattı. Üniversitede bir polis çemberi içine aldı. Fakat bu sert tedbirler, Üniversite öğrencilerinin mukavemet azmini artırdı. Öğrenciler, girişilen hâreketlere son verilinceye kadar grev ilân ettiler. Madrid Üniversitesi hemen hemen bütün fakülteri greve katıldılar. İspanyannâbâr şehrlerindeki Üniversitelere dayanışma mesajları yolladı.

Hareket, İspanyol aydınlarının büyük coğullarının destekini kazandı ve fasist rejime karşı bir aydın ayaklanması haline geldi. Şimdî kadar çeşitli aydın hareketlerini, biraz da mevziî kaldıkları için önemleyi başaran Franko, bu yaygın ve geniş ayaklanması geçiştirmekte herhalde büyük güçlük çekecektir.

VIETNAM

U-Thant'ın
görüşü

Gectigimiz hafta boyunca Güney Vietnam'da hükümetin devriliş kurulduğuya dünya basını yöneliklerin doğmasına hângi tarafın kazançla çıktığını tartıştı. Kimin kaybetttiği ise meydandaydı. Güney Vietnam halkı: mânâsını kavrayamadığı, benimsediği, istemediği bir savaşın sonucunda her gün biraz daha yoksullaşıyor.

Vietnam meselesi yakından tanrıyan B. M. Genel Sekreteri U-Thant, basına verdiği bir demeçte bu konudaki en doğru görüşü yeniden dile getirdi: «Amerikan askerleri Güney Vietnam'dan çekilmelidir», diyen U-Thant, «Öyle sântıorum ki, dedi. Amerikan halkı Vietnam olaylarının gerçek yüzünden bilse, hic düşünmeden bu görüşüme katıldı...»

MISIR

Nâsır ve
Almanya

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin Başkanı Ulbricht'in Nâsır'ın davetlisî olarak Misir'a yaptığı ziyaret, Federal Almanyada ve NATO ülkelerinde kuşkuyla izlendi.

Federal Almanya hükümeti önce Nâsır'a yaptığı yardımını kesegini belitti, sonra bundan vazgeçerek oyların gelişmesini bekleyeceğini söyledi.

Nâsır, İsrail düşmanlığının Federal Almanyada yarattığı gizli memnuniyetin kurnaz sekillerde yaraların ve bu ülkeden geniş ölçüde yardım sağlayan bir liderdir. Aneak, Federal Almanya'nın İsrail'e de silah satması Nâsır Doğu Almanya ile ilişkilerini güçlendirmeye yönelikti.

Ulbricht'in Kahirede bir devlet başkanı gibi karşılaması, hele Misir'a 70 milyon dolar kredi vermesi Federal Almanyayı hâlihatsız etmisi benzemektedir. Bununla beraber, dış politikasını NATO'yu ortaklarının eikârına göre ayarlamaya çalışan Federal Almanya'nın Misir'e olan ilişkilerini kesmesi simdiilk beklenecektir.

ÜÇÜNCÜ
DÜNYA
KONUSUYOR

Hareket: PETLİ NACİ

Antiempyalist

Millî Cephe

O. Gholdi <Arjantin>

Demokratik ve antiempyalist bir millî cephe nin niteliklerini sosyal bakımından, politik bakımından, örgütlenme bakımından düşünmek gerekdir.

Sosyal bakımından: Bu cepheye, işçiler, aylıklar ve memurlar, köylüler, zanaatkârlar, üniversiteler, serbest meslek sahipleri, aydınlar, burjuvazînâbâr tabakaları (yani millî burjuvazî) katılmaktadır. Bunların menfaatleri, büyük toprak sahipleri, arazi büyük sermaye ve yâbancı tekelerinin menfaatlerine bağlı değildir.

Politik bakımından: Bu cephe, ilerliciler, Peroncular, sosyalistler ve burjuvazînâbâr tabakaları (yani millî burjuvazî) katılmaktadır. Bu tabakaların menfaatlerine bağlıdır.

Orgütlenme bakımından: Bu cephe demokratik ve antiempyalist partiârlar, sendikalardan, külli hâreketinden, çeşitli sosyal ve kültürel örgütlerden, işçi sınıfının ve halkın muhtelîf ekonomik hakları için savaşan ve böylece ekonomik mücadelede siyasi mücadeleyi birlesirerek bütün halkın millî ve sosyal kurtuluşu için büyük savaşlar organize edebilecek yetenekte olan kurullardan kurulmalıdır.

J. Gorender <Brezilya>

Biz, tek cephe meselesi, sosyal ve politik olmak üzere iki bakımından göz önünde bulunduruyoruz. Böyle bir cephede su kuvvetlerin bulunabileceğini, bulunması gerektiğini düşünüyoruz: İlkin, devrimci yönelik en iyi yüklenebilecek, en jatarî devrimci sınıf olan işçi sınıfı; başlıca kitle olan köylüler (Memleketimizde nüfusun yüzde 60'ı köylere yaşıyor) ve Küçük burjuvazînâbâr tabakaları. En devrimci kuvvetler bunlardır. Millî burjuvazî de bu bloka girer.

Yakın bir geçmişte tek cephe meselesi içinde büyük hatâlara işaret. Bunları üç noktada toplayabilirim:

1. Kabul ettiğimiz teze göre esasî darbe reformist millî burjuvazîye indirilmeliydi.

2. Tek cephe kurulması ve iktidar mücadelede sürecinde ara sahâjardan geçmenin zorluluğunu, birtakım reformlar, yani yapısal改革ları gerçekleştirmek için yapılacak bir ön mücadele olmasızın devrimci bir iktidara gelinmeyeceğini düşünmedik.

3. Tek cephenin kuruluşu ardından başlıyarak işçi sınıfının idârisine verilmesi gerekliliğini, işçi sınıfının önciliğinin keâdi aramazda vermiş olduğumuz bir karara olmuş bittîs a priori bir şey olduğunu sanıyorum, bunun bir olsus içinde de elde edilecek bir şey olduğunu düşünmüyorduk.

Bugün biliyoruz ki esasî darbe kuzey Amerika emperyalizmine ve memleketimizdeki ajanlarına indirilmelidir.

J. Massera <Uruguay>

Tek cephe meselesi gibi böylesine geniş bir konunun incelenmesi için bu mesele hakkında nazari görüşümüzü ilkelerini pek kısa bir şekilde açıklamayı yararlı sayıyorum. Memleketimizdeki temel çatışma bîzce sudur: Bir yanda birbirlerine bağlı emperyalizm, toprak ağâlığı ve büyük burjuvazî, öbür yanda halkın tümü, yani işçi sınıfı, gelişmiş tabakalarıyla köylülük, şehir orta tabakaları ve millî burjuvazî.

Millî burjuvazî için bazı ayırmalar yapıyoruz. Her seyden önce millî burjuvazîyi iki büyük gruba ayırmaktadır. Bir yanda birbirlerine bağlı emperyalizm, toprak ağâlığı ve büyük burjuvazî, öbür yanda halkın tümü, yani işçi sınıfı, gelişmiş tabakalarıyla köylülük, şehir orta tabakaları ve millî burjuvazî. Millî burjuvazîyi iki büyük gruba ayırmaktadır. Bir yanda birbirlerine bağlı emperyalizm, toprak ağâlığı ve büyük burjuvazî, öbür yanda halkın tümü, yani işçi sınıfı, gelişmiş tabakalarıyla köylülük, şehir orta tabakaları ve millî burjuvazî.

Ekonominin niteliklerin gözünde bulundurulunca, toplumumuzu devrinin politik plânda da karşılıkları vardır: millî ve millîyetçiliğe karşı burjuvazî. Bununla, kabaca, millî burjuvazînin orta burjuvazî ile bir olduğunu, antisyonist burjuvazînin de, gene kabaca, satılmış büyük burjuvazî diyoruz. İkiinci tabaka özellikle sanayiye fakat aynı zamanda banka sermayesine bağlıdır; bu tabaka da emperyalizme bağlıdır, fakat kendine özgü menfaatleri de vardır, bu menfaatler bazı durumlarda emperyalizmin menfaatleriyle çatışma halinde olabilir. Bu tabakaaya ulaşıcı büyük burjuvazî diyoruz.

Ekonominin niteliklerin gözünde bulundurulunca, toplumumuzu devrinin politik plânda da karşılıkları vardır: millî ve millîyetçiliğe karşı burjuvazî. Bununla, kabaca, millî burjuvazînin orta burjuvazî ile bir olduğunu, antisyonist burjuvazînin de, gene kabaca, satılmış büyük burjuvazî diyoruz. İkiinci tabaka özellikle sanayiye fakat aynı zamanda banka sermayesine bağlıdır; bu tabaka da emperyalizme bağlıdır, fakat kendine özgü menfaatleri de vardır, bu menfaatler bazı durumlarda emperyalizmin menfaatleriyle çatışma halinde olabilir. Bu tabakaaya ulaşıcı büyük burjuvazî diyoruz.

Ba deriz çatışma gözünde bulundurulunca, toplumumuzu devrinin politik plânda da karşılıkları vardır: millî ve millîyetçiliğe karşı burjuvazî. Bununla, kabaca, millî burjuvazînin orta burjuvazî ile bir olduğunu, antisyonist burjuvazînin de, gene kabaca, satılmış büyük burjuvazî diyoruz. İkiinci tabaka özellikle sanayiye fakat aynı zamanda banka sermayesine bağlıdır; bu tabaka da emperyalizme bağlıdır, fakat kendine özgü menfaatleri de vardır, bu menfaatler bazı durumlarda emperyalizmin menfaatleriyle çatışma halinde olabilir. Bu tabakaaya ulaşıcı büyük burjuvazî diyoruz.

27 Mayıs Devriminden sonra kabul edilen Anayasada demokrasinin temel ilkelerinden birisi olan örgütlenme hakkına tam anlamıyla yer vermiştir. Buna sonucu olarak Türkiye'de devlet memurları da serbestçe sendika ve meslek birliği kurma hakkına kavuşmuştur. Ama ne varki, Anayasının yürürlüğe girmesinden bu yana çok uzun bir süre geçtiği halde bu hakkın uygulanması henüz mümkün olmamıştır.

Anayasasının 46. maddesi, bütün çalışanların serbestçe mesleki teşekküler veya sendikalar kurma hakkından söz ederken, işçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının ayrı bir kanunla düzenlenecesini şartlamıştır. Ayrıca bunu B.M Meclisinin açılışından sonra iki yıl içinde çıkması gereken kanunlar arasında sayılmıştır. Henüz kanulansmayan, bir süre önce álelacele Millet Meclisinde görüşüldükten sonra Senatoğa gelmiş bulunan bu kanun tasartısının oldukça uzun bir hikâyesi var.

1963 yılı Mart ayında 274 sayılı İşçi Sendikaları Kanun tasarısı Millet Meclisinde görüşülürken, bu tasarıının hükümlerinin memur sendikalarına da uygulanacağı anlaşılmıştı. Açıkhâta kavuşturmak için yapılan tartışmalar sırasında, memur sendikalarının ayrı bir kanuna tabi tutulması teklifini desteklemek üzere söz alan zamanın Başbakan Yardımcısı, memurların kursağı sendikalarla ilgili bir kanun tasaryısının bit iki ay içinde Meclise verileceğini söylemişti. Bu konuda o günde kadar hiçbir hazırlığı bulunanmayan hükümet, söz konusu tasarıının hemen hazırlanmasını Devlet Personel Dağıtisinden istedi. Personel Dağıtisi iki tasarı hazırladı. Tasarılarının biri bir Fransız bilim adamı, öteki de bir Amerikalı uzman tarafından hazırlandı. Personel Dağıtisi, en çok gelişmiş memur sendikalarının bulunduğu Fransa örnek alınarak hazırlanan tasayı beğenmedi. Zamanın modaşına uyarak, memurların sendika hakkının kısıtlandığı Birleşik Amerika örneğine göre hazırlanan tasayı benimsedi ve hükümete sundu. Hükümet, 1963 yılı Eylül ayında tasayı Millet Meclisine getirdi; Millet Meclisinde kurulan geçici bir komisyon tasayı incelde ve bazı kısıtlamalarla kabul etti. Millet Meclisi gündeminde bir yıl bekleyen tasarı yakın bir süre önce görüşüldü ve Senatoğa gönderildi.

Sendika Korkusu

Hükümetçe hazırlanan kanun tasarışının dikkati çekken yanı, Anayasasının «memur sendikalarından» söz etmesine karşılık, barada «sendika» sözünün hiç anılmaması, yalnızca «meslek birlikleri» deyiminin kullanılmıştır. Bir yandan demokrasinin yerlestiğinden ve gelişmeyece olduğuandan söz edenlerin, sendika sözünden bile ürküntü duymaları garip kaçtı. Bu gariplik çok göze batıyordu. Milletvekillerine yapılan çeşitli uyarmaların sonucu, tasarıyı inceleyen geçici komisyon, tasarınn «Devlet Personeli Meslek Teşekkilieleri» şeklindeki başlığını «Devlet Personel Sendikaları» haline getirdi.

Tasarrının simdiye kadar geçirdiği saflarla içinde ve aldığı son şekil bakımından ifade ettiği bir endişe var. Bu endişe, gerek memur sendikaların, gerekse çalışanları birleşmiş büyük örgütler içinde bulunmakta uzak tutmak, aralarındaki dayanışma ve işbirliğini mümkün olduğur kadar zayıflatmak şeklindeyidir. Tasarıda yer alan İki huküm bunun delili savılabılır.

Üçüncü madde söyle «Devlet personel sendikaları, her bir kurumda veya kurumlar arasında, merkez veya taşra teşkilatında, ayrı ayrı veya her bir kurumun genel bütünlüğünü veya bir kısmını veya bir meslek veya uzmanlık kolunu ve memurluklarını kapsıyacak şekilde kurulabilir.»

Aynı kurumda ve aynı meslek dalında sayısız sendikalar kurulmasına izin verilmesi, bu konuda bir sınırlama konmamıştır. Memur sendikalarının türlü oyunlara açık tutulmasını sağlayacak, güçlenmeyi ve maddi olanakların büyümesini öngerektir.

Tasarının 5. maddesi demokratik gelişmeyi öylece bir kısıtlama daha getiriyor. Bu madde devlet personeli sendikalarının, çalışanların kurduğu başka sendikaları hiçbir şekilde birleşmeyeceğini söylüyor. Oysa, Anayasadan 46. maddesi çalışanların serbestçe sendika kurabileceklerini, bu hakkı her yanı ile kullanabileceklerini söylüyor. Bu maddeye kanun koymucun kullandıgı «çalışanlar» deyişi sadece dar anlamdaki işçileri değil, emekleriyile geçenin bittün bireyleri içine alan sosyal bir kavram olarak anlaşılmak gereklidir. Nitekim Anayasannın 46. maddesinin 2. fıkrası «İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenmesi» demekle, devlet personelinin sendika kurma hakkını ve bu hakkın zaruri icaplarından olan, hukuk düzeninin tamdağı diğer özel kişilerle işbirliği yapmak ve hatta birleşmek gibi hususları da birer sosyal temel hak olarak kabul ettiğini açıkça gösteriyor, fakat düzenleme içinde hiçbir şekilde bu hakkın böyle bir sınırlamaya tabi tutulabileceği anlamını taşımıyor.

Üyelikten iskat

Uyelik sıfatının kalkması ile ilgili 9. madde gereğince, çalıştığı kurumdan çekilmek suretiyle ayrılanlar, idari bir kararla veya adli mercilerin vereceği kararlarla görevine son verilenlerin tiyelik sıfatı kalkıyor. Böyle bir huküm, sendiğin temel anlayışına aykırı düber. Ekonomik ve sosyal bir dayanışma kurumu olan sendika, İşine son verilen veya işinden ayrılmak zorunda kalan üyesine yardım etmek hakkından yoksun bırakılırsa, meslek mensuplarından göreceği ilginin önemli bir unsurunu yitirmis olur. Bunun için tiyelik sıfatının kalkması ile ilgili hükümlerdeki kısıtlamaları daha çok sendikaların kendilerine bırakmak gerekir. Hatta, emeklilikte ayrılan bir memur tiyelik sıfatını nasıl yitiriyorsa, başka sebeplerle görevinden ayrılan memurun da tiyelik sıfatının, tiyelik yükümlülüklerini yerine getirdiği takdirde, bir süre devam edebilmesi hâk olarak kabul edilmeli dir.

Marko Pasa Sendikacılığı

Marko Paşa Sena İkinciliği
Tasarının 14. maddesi yasak faaliyetlerle ilgiliidir. Bu maddenin (i) fıkrası şöyle: «Devlet personeli hukuk veya kamu hizmeti görevlerine ilişkin mevzuatın uygulanmasına dair isteklerini açıklamak veya desteklemek amacıyla açık yer toplantıları ve gösteri yürüyüşleri yapamazlar.»

Bu hükmüle, memur sendikalarının elinde kalan tek mücadele silahı da alınamaktadır. Batılı anlayışa göre grev hakkına sahip olmayan sendikalar, sendika sayılamaz. Ahayasamız, memurların grev hakkını açıkça belirtmemişse de, memurların grev yapmasını da yasaklamamıştır. Buna rağmen memur sendikalarına grev hakkı tanımadığı gibi, isteklerini toplantı ve gösteri yürüyüşleri yoluyla kamu oyuna duyurmak hakkından da yoksun bira-

MEMUR SENDİKALARI ÇIKMAZA GİRDİ

Arif GELEN

keliyorlar. Böyle bir hükmü Anayasaya olduğu kadar meslek örgütlenmesinin ve sendikacılık kavramının ruhuna da aykırıdır ve temel haklardan birinin çok hasınlı bir şekilde çiğnenmesidir. Böyle bir aykırılık maalesen Millet Meclisindeki görüşmeler sırasında hiç kimseini ilgisini çekmediği gibi, memur kavramı ile sendika kelimesinin yanına gelmesini bir türfî hazmedemeyen, buna rağmen de demokrasiden yana olduklarını iddia eden kimse, gösteri yürüyüşleri ile memurların sokağa döküleceklerini, böylece devletin itibarının sarsılacağını ileri sürümlerdir. Demokratik bir hakkın kullanılmasını böyle kısıt bir görüşle yormatın hiçbir mantıkı dayanağı olamaz.

Burada söz konusu yasaklama, 1963 yılında 15.000 öğretmenin Ankara'da yaptığı büyük Eğitim Mitingini hatırlatıyor. Bu mitingin halkoyunda yaptığı olumlu tepkiler yanında, mitingde ileri sürülen isteklerin geniş bir kabul görmesi ve etki yapması, toplumsal örgütlenmeyi kavrayamamış, devlet yönetiminin rahat yanına kaçan ilgilişillerin canını epeçye sıkımtı. Hatta, yukarıda belirttiğimiz yasaklama ile ilgili olarak bazı yetkililerin, öğretmenler bir daha miting yapısınlar da görelim. diyelim satırları görülmüştür.

18. madde de, memur sendikalarının genel kurullarını, başka sendikalarla birleşme veya işbirliği kararı aldılar.

takdirde infisah etmiş sayılıyor. Daha önce de belirtildiği gibi, çalışanların birleşmesini ve böylece güçlenmesini öleme endişesi burada da görülmektedir. Oysa, herkes bilir ki, hangi tip rejimde olursa olsun, bir ülkede sendika varsa, bununla işbirliği yapması, konfederasyonlar veya federasyonlar halinde birleşmesi yasaklanmamıştır. Böyle bir yasa kalkana şimdide kadar hiç bir yerde uygulanmadığı için, bunun nasıl bir sonucu doğuracağı şimdiden kestirilemez. Ancak zamanla etkisiz kalacağı söylenebilir.

lün merkezinin bulunduğu yer idare listesini veya ilgili kurumun yılda en çok iki defa yapabilecekleri sistem üzerine, idare listelerine ve kurumlara tam ve doğru olarak bildirmekle yükümlü kılmaktadır. Bu madde ile, her

memur sendikası ilgili devlet dairesinin bir şubesini haline

girmiştir. Demokratik zihniyetle hareket edilseydi, memur sendikalarını birer ålet haline getirmeksizsin, çesitli kontrol hükümleri bulunabilirdi.

Tasarrufun 13. maddesi memur sendikalarına birçok görevler yüklemiştir. Esasen bunlar, sendikacılığın ve meslek örgütlenmesinin gereklerindendir. Ancak bu görevlerin yerine getirilmesi ve birinci derecede ekonomik hakların savunulması ile ilgili çabaların başarıya ulaşması için memur sendikalarına hiçbir mülkadele araci tanınmamıştır. Anayasanın temel ruhuna aykırı olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü yasağının konması yanında başka önemli bir eksik, memur sendikalarının isteklerini duyurmasına ve kabul ettiirmesini sağlayan bir mekanizmanın getirilmemiş olmasıdır. Bu eksiklik dolayısıyle, memur sendikaları üyelerinin hak ve çıkarları bakımından işveren durumundaki devlet örgütlerine sadece tavsiyelerde bulunmaktan ileri gidemeyeceklerdir.

Başa ülkelerde, örneğin İsrail'de memurlara da işçiler gibi toplu pazarlık ve toplu sözleşme hakkı tanınmıştır. Bu hakkı tanıyan ülkelerin sayısı gittikçe artmaktadır. Böyle bir yola gitmek erken sayılıyorsa, hiç olmasa, Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde çok başarılı bir şekilde işleyen «müzakerme mekanizması»nın kurulması yoluna gitmek şarttır. Sözü edilen mekanizma, memurlarla ilgili olarak alınacak kararlar için devlet temsilcileriyle memur sendikaları temsilcilerinin eşit olarak katıldığı çeşitli komisyonlarda meydana geliyor. Böylece memurların kendi alanlarını ve özlük haklarını ilgilendiren konularda kararların tek taraflılığı ortadan kaldırılmış, demokratik bir sisteme gidilmiştir. Bu mekanizmanın işleyişini konusunda çeşitli örnekler bulunabilir.

Tasarının başka bir önemli eksikliği de, memur sendikaların yöneticilerine hiçbir garantinin tanınmaması olmasıdır. Once sendikacılığın tarihi ve demokratik bir şekilde iş-

dir. Oysa sendikacılığın tam ve demokratik bir şekilde işlenmesinin başlıca şartlarından biri de budur. Buna alt garanti hükümleri konmadığı takdirde, memur sendikalarının ilgili devlet kurumlarının birer üyesi olmasının gereklili şartlar tamamlanmış olacaktır. Zira kanunu garantisini olmayan bir sendika yöneticisinin, işveren durumundaki emri karşısında ne kadar zayıf kalacağı, oyun çeşitli yetkililerinin güclü altında nasıl ezileceği kolayca anlaşılır. Bu alanda getirilecek garanti hükümleri ile ilgili olarak, yönetici durumundaki memurun işveren durumundaki devlet dairesi ile olan ilişkileri konusunda bazı kayıtlar konabilir. Ayrıca, sendika yöneticilerine, kendi istekleri üzerine 5434 sayılı kanun gereğince maaşsız izin alma

hakki taninabilir ve bu arada emeklilik hakları da dikkate alınmalıdır.

Bir türli kurulamıyan memur sendikaları ile ilgili kanun tasarısında yukarıda işaret edilen düzeltmeleri yapılmadığı takdirde, memurlarımız bakımından sendikacılık gerçek hüviyetini yitirecek, ne idügül bilinmez hale gelecektir.

